

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво - Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

Освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНИЙ ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНИЙ
МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ»**

(Fiscal and monetary mechanism of economic regulation)

Виконала: студентка 4-го року навчання,

Спеціальності

051 Економіка

Сербіна Аліса Дмитрівна

Керівник Сапачук Ю. М.,

кандидат економічних наук, старший

викладач

Рецензент Григор'єв Г. С.

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою

82 (В) добре

Секретар ЕК Шинкар З.Є.

« 08» червня 2021р.

Київ – 2021

ПЛАН

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади державного регулювання економіки.....	6
1.1. Сутність податково-бюджетної та грошово-кредитної політики в контексті економічного регулювання.....	6
1.2. Інструменти реалізації фіскального та монетарного регулювання.....	12
Висновки до розділу.....	26
РОЗДІЛ 2. Практичний досвід ефективного застосування податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів.....	28
2.1. Податково-бюджетне та грошово-кредитне регулювання на прикладі успішних азійських країн.....	28
2.2. Практика фіскального та монетарного регулювання економіки України.....	46
Висновки до розділу.....	50
РОЗДІЛ 3. Шляхи вдосконалення податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів.....	53
3.1. Пріоритетні напрями застосування податково-бюджетного та грошово-кредитного механізму на сучасному етапі.....	53
3.2. Фіскальна та монетарна політика як фактор економічного розвитку.....	58
Висновки до розділу.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ВСТУП

Державне регулювання виступає одним із головних механізмів впливу на економічне становище країни. Враховуючи розгалуженість та багатоскладовість економіки, як кількісного показника рівня якості життя громадян, кон'юнктури внутрішнього ринку та конкурентоспроможності країни на світовому ринку, оцінки потенційних збитків та можливостей, величини національного продукту, рівня безробіття, стабільності національної грошової одиниці та ін., державні органи повинні застосовувати дієві механізми контролю та регулювання окремих складових економічної системи.

Питання формування, дослідження та розвитку державної регуляторної політики підіймається в працях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців: Дж. М. Кейнса, В. Нордхауса, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, Р. Дж. Кемпбелла, В. Д. Базилевича, К. М. Д'яконова, Т. Канєвої та інших. Враховуючи тривале історичне дослідження цієї сфери, економістами сформовано основні показники, серед яких: поточний стану ринку, фаза економічного циклу, ступень розвитку фінансових інститутів, очікувані кінцеві результати, до стану яких, відповідно має розглядатись та коригуватись розробка, оновлення, специфікація та реалізація механізмів фіскальної та монетарної політики.

Обидва регуляторні напрями, не зважаючи на розбіжність у сферах та механізмах впливу, виступають дієвим важелем державного регулювання економіки. За умов детального попереднього планування, розробки злагоджено працюючих механізмів, їх запровадження та контролю за дотриманням регламентованих вимог функціонування політики, при орієнтації на стратегічні пріоритети розвитку держави, можливе створення сприятливих умов для зростання економічного та соціального секторів.

Наукове та практичне значення роботи характеризується значущістю податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів в процесі регулювання та розвитку економіки. Аналіз досвіду розвинених країн надає

змогу зрозуміти характер та особливості необхідних фінансових і монетарних заходів з урахуванням початкових умов, безпосередньо активної фази застосування коригуючих інструментів та оцінки досягнутих результатів. До того ж аналіз поточного економічного становища, надає змогу простежити різницю в рівні розвитку, адаптованості та інноваційності різних країн, що характеризується безпосередньо ефективністю діючої податково-бюджетної та грошово-кредитної політики і надає змогу окреслити наявні проблеми та зрозуміти передумови формування тенденцій регуляторного вдосконалення.

Актуальність роботи пояснюється необхідністю проведення дієвої податково-бюджетної та грошово-кредитної політики враховуючи, стрімкі зміни на світовому ринку, а також беручи до уваги економічні наслідки світової пандемії, що характеризуються тенденціями тяжіння до кризи і відсутності універсальної антикризової політики. Аналіз поточних проблем та прикладів їх подолання надасть змогу виокремити перспективні напрями оновлення фінансового і монетарного механізму, а також сфери, регулювання яких стимулюватиме економічний розвиток.

Мета даної кваліфікаційної роботи полягає у розгляданні та засвоєнні характерних для податково-бюджетної та грошово-кредитної політики, механізмів та їх впливу на стан економіки, а також у дослідженні високорозвинутих економік, що стали такими завдяки ефективному поєднанню фінансового та монетарного інструментарію. До того ж, метою є аналіз сучасних тенденцій в характері та особливостях податково-бюджетного та грошово-кредитного регулювання.

Об'єкт дослідження – податково-бюджетний та грошово-кредитний механізми як інструменти для економічного розвитку країни.

Предметом дослідження є особливості застосування інструментарію фінансової та монетарної політики, практична ефективність цих механізмів на прикладі високорозвинутих країн, тенденції до змін податково-бюджетного та грошово-кредитного заходів регулювання для забезпечення економічного розвитку на поточному етапі.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. Визначити сутність, інструменти та цілі податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів.
2. Дослідити практичний досвід ефективного використання фіскальної та монетарної політики та їх вплив на стан економіки на прикладі високорозвинутих країн.
3. Окреслити проблеми, що існують в сучасному вітчизняному застосуванні податково-бюджетних та грошово-кредитних механізмів та сформулювати шляхи вдосконалення регуляторних механізмів.
4. Визначити тенденції характеру фіскальної та монетарної політики відповідно до поточного стану економіки.
5. Сформулювати власний варіант оновлення регуляторної системи при орієнтації на економічний розвиток.

РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади державного регулювання економіки

1.1. Сутність податково-бюджетної та грошово-кредитної політики в контексті економічного розвитку

Ефективний економічний розвиток окремих адміністративно-територіальних одиниць та держави в цілому неможливий за умови використання виключно ринкових механізмів. «Одним з найбільш важливих завдань кожної країни є розбудова стійкої фінансової системи та здатність відповідних регуляторних органів проводити дієву соціально-економічну політику» [1, с.56]. «Розробка і реалізація бюджетно-фінансової політики повинна ґрунтуватись на науково обґрунтованих положеннях та результатах досліджень проведених в даній сфері, що безперечно посилить збалансованість державних фінансів та створить необхідні умови для підвищення рівня керованості економічними процесами» [8, с.155].

Враховуючі широкий спектр факторів та напрямів, підконтрольних державі, виникає необхідність розділу контролюючого апарату на більш вузько спрямовані ланки: фіскальну та монетарну політики.

Важливим є питання визначення ролі бюджетно-податкового та грошово-кредитного механізмів регулювання економіки, відповідно до методологічних засад їх координування. Так місце і задача фіскального і монетарного механізмів в системі державного регулювання визначається наступними основними категоріями:

- «роллю держави в процесі координації та впливу на економічні процеси і динаміку загалом;
- залежністю економічних показників і середовища від змін у сфері податково-бюджетних та грошово-кредитних відносин;
- частиною національного продукту, рух якої опосередковується регулюючими механізмами» [19, с.2].

Вплив фінансово-бюджетних механізмів на розвиток економіки країни активно досліджувалось багатьма вченими. Наочність поступового розширення впливу фіскальної та монетарної політики на фінансову систему, простежується в циклі наукових робіт Дж. М. Кейнса, присвячених теоріям бізнес циклів (таблиця 1.1)

Таблиця 1.1

Роль фінансово-бюджетної політики в Теорії бізнес циклів Дж. М. Кейнса

Рік, видання	Монетарна політика	Фіскальна політика
1913, Political Economy Club	Не розглядається детально. Вирішення фінансових проблем вбачається у стримуванні інвестицій	Не розглядається
1921, Times-Guardian	Розглядається як ефективний та впливовий механізм	Не розглядається
1923, TMR	Не завжди ефективна. Застосування вважається важливим за умови великої кількості фінансових коригувань	Детально не розглядається, проте підкреслена важливість впливу на довіру суспільства
1930, TM	Розглядається як порівняно потужний інструмент, проте не завжди і не в умовах відкритої економіки	Важлива в періоди депресії
1931, Harris lectures	Необхідна, але не завжди занадто потужна	Державні інвестиції важливі в періоди в депресії

1936, GT	Проблемна, можливо контрпродуктивна	Відіграє вирішальну роль. Важливий інструментом виступають державні інвестиції
----------	--	--

Власна розробка на основі [9, с.21]

Отже, для подолання спадів економічної активності, сприяння фінансового розвитку і досягнення макроекономічних цілей, державі потрібно змінювати та адаптувати регуляторний інструментарій.

Відповідно до сфери та умов застосування використовуються різні елементи фінансової підсистеми.

При проведенні фіскальної політики, урядом країни використовуються податково-бюджетні механізми регулювання. В різні часи, питання застосування бюджетної системи як чинника стимулювання економіко-соціального розвитку країни, досліджували іноземні вчені: А. Афонсо, Дж. Джаллеса, В. Нордхауса, П. Самуельсона, Дж. Стігліца; та вітчизняні науковці: Т. Канєва, С. Качули, А. Мазаракі, В.Макогон, М. Пасічного, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія й інші [8, с.155].

Загальна сутність функціонування даного інструментарію ґрунтується на оптимальному перерозподілу ВВП держави через систему бюджетних надходжень і видатків, з орієнтацією на пріоритети та завдання макроекономічного розвитку. Основні цілі бюджетно-податкової політики доречно розглядати в двох напрямках (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Цільова спрямованість бюджетно-податкової політики

Бюджетні	Фіскальні
----------	-----------

Побудова оптимальної моделі оподаткування з метою формування ефективного механізму поповнення доходів бюджету; Побудова оптимальної структури видатків бюджету на основі наявних фінансових ресурсів; Коригування державного бюджету з метою досягнення його балансу.	Бюджетно-податкова політика як підґрунтя для різних форм впливу на соціально-економічні процеси; Бюджетно-податкова політика як основа для здійснення національної стратегії розвитку.
---	---

[3, с.16]

Відповідно до цілей можна розглядати бюджетно-податковий механізм в двох масштабах:

- в меншому, лише як інструментарій для розробки оптимального плану державного бюджету, його дотриманні та регулюванні;
- і в ширшому – орієнтованому на економічний розвиток: забезпечення високого рівня зайнятості населення, а також досягнення та підтримання рівня неінфляційного ВВП, завдяки оптимальному перерозподілу бюджетних коштів, шляхом формування стійкої бюджетної бази держави.

Загальний ступінь впливу бюджетно-податкових інструментів на динаміку макроекономічних показників, характеризується розміром обсягів перерозподіленого валового внутрішнього продукту, що знаходиться під впливом фінансового механізму держави, залежить від адекватності структури та заходів фіскальної політики, а також якості інститутів [19, с.9].

При орієнтації на зміну показника сукупного попиту, регулюючі заходи фіскальної політики застосовуються з метою впливу на структуру та рівень оподаткування. Змінюючи обсяги податкового навантаження уряд здатен коригувати стан державного бюджету.

За допомогою багатофакторного інструментарію бюджетного механізму підвищується вплив на споживчий та інвестиційний попит, а також обсяги реального валового внутрішнього продукту. Ефективними заходами стимулювання економіки також виступають:

- розвиток людського капіталу;
- підвищення рівня зайнятості населення;
- інвестування в сферу інфраструктури [19, с.9].

Монетарна політика проводиться Центральним банком країни, шляхом застосування грошово-кредитних механізмів регулювання. Питання щодо її реалізації активно досліджувалися такими вченими, як Б.П. Адамик, В.Д. Базилевич, В.М. Геєць, Е.Дж. Долан, К.М. Д'яконов, І.І. Д'яконова, Т.В. Запаранюк, Ф.О. Журавка, Р.Дж. Кемпбелл, О. Лютий, М.Р. Михасюк, А.М. Мороз, М.І. Савлук, С.М. Фролов та інші [4, с.82]. Розглядаючи даний інструмент як фактор впливу на грошовий ринок, доцільно зазначити, що ефект від застосування поширюється не лише на пропозицію грошей, а й на попит на гроші. Окреслюючи пріоритетний вектор застосування даного інструментарію, можна умовно виділити наступні групи цілей грошово-кредитної політики (таблиця 1.3):

Таблиця 1.3

Цілі грошово-кредитної політики

	Стратегічні цілі	Проміжні цілі	Тактичні цілі

Сутність	Є основними та мають бути узгоджені і підпорядковані відповідно до загальних цілей в економічній політиці.	Встановлюються на тривалі часові періоди, спрямовані на коригування економічних процесів відповідно до окреслених стратегічних цілей.	Короткострокові, багатоаспектні, оперативні завдання банківської системи стосовно регулювання основних економічних показників.
Приклад	Досягнення економічного зростання, покращення добробуту населення, стримування інфляції, забезпечення можливостей ефективного функціонування суспільного виробництва.	Пожвавлення ринкової кон'юнктури, вплив на процентні ставки комерційних банків, встановлення розміру відсотків за державними облігаціями.	Забезпечення рівноваги між попитом і пропозицією, зміна грошової маси та процентної ставки.

Складено автором на основі [5]

Отже, діяльність в сфері податково-бюджетної та грошово-кредитної політики орієнтована на широку низку показників, характер впливу на які коригується державними органами в залежності від певних умов, серед яких: поточна кон'юнктура ринку, економічно-соціальні цілі країни та стадії економічного циклу. В практиках циклічного розвитку ринкових економік розвинутих країн, механізми фіскальної та монетарної політики можуть стати як прискорювачем і стимулятором динамічного економічного розвитку, так і

його гальмом [6, с.7]. Попри той факт, що різні стадії циклу потребують різного інструментарію податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів, головною та провідною умовою їх застосування є контрциклічний характер регулятивних дій. Однак одноосібна, нескоординована реакція державних органів, може призвести до зворотних наслідків – подальшого збільшення дисбалансу економічної системи та унеможливлення досягнення цілей кожного конкретного виду фінансової політики [7, с.7]. Виходячи з цього, очевидним стає факт, що питання координації та узгодження фіскальної і монетарної політики є надзвичайно актуальним та обов'язковим до розгляду державними органами в контексті економічного розвитку.

До того ж, податково-бюджетній та грошово-кредитній політиці відводиться важлива роль при орієнтації на досягнення стабільності в сфері фінансів та створення сприятливого, для ведення бізнесу, середовища, зокрема для підтримки національних підприємств. Для вирішення цих завдань, проводяться регуляторні заходи орієнтовані на бюджетне стимулювання внутрішнього попиту, використання дієвих інструментів грошово-кредитного регулювання, додаткову капіталізацію фінансових установ. [1, с.58].

Резюмуючи, потрібно зауважити, що для стимулювання економічного розвитку державні органи повинні приділяти значну увагу низці факторів:

- забезпечувати функціонування фінансових інститутів на високому рівні;
- приймати своєчасні й обґрунтовані рішення в процесі розробки та дотримання фінансового планування, складовими елементами передумови для цього можна вважати: підвищення ролі ендегенних факторів економічного зростання, збільшення обсягів внутрішнього попиту, покращення та оновлення інструментарію та механізмів податково-бюджетного та грошово-кредитного регулювання; [1, с.59]
- контроль за виділенням належного обсягу цільових державних видатків та подальша оцінка ефективності бюджетних трансфертів.

1.2. Інструменти реалізації фіскального та монетарного регулювання

Сталий розвиток держави неможливий без застосування інструментів які формують структуру та впливають на обсяги бюджетних надходжень і видатків, тим самим забезпечуючи функціонування стійкої бюджетної бази. Одним із основних елементів фіскальної політики є державні доходи.

Доходи бюджету — це величина грошових коштів, яка надходить до розпорядження і використання державою, шляхом оподаткування юридичних і фізичних осіб. «Доходи відображають процес розподілу ВВП і визначають ту його частину, яка акумулюється в руках держави і складає фінансову базу для виконання її функцій» [17, с. 148].

Для формування бюджетних ресурсів, урядом країни застосовуються різні податкові механізми фіскальної політики, які спрямовані на збільшення грошових надходжень (таблиця 1. 4):

Таблиця 1.4

Інструменти податкового-механізму формування бюджетної бази держави

Інструменти фіскальної політики	Сутність
Податки	Законодавчо встановленні обов’язкові платежі, спрямовані на формування доходів бюджетів всіх рівнів
Система управління податковими надходженнями	Законодавчі та виконавчі органи державної влади розробляють базу формування та складові податкових надходжень до бюджетів, а також визначають методику подальшого перерозподілу коштів між бюджетами різних рівнів
Нормативи	Є показниками обсягів бюджетних відрахувань
Податкова ставка	Величина податкових нарахувань, що є законодавчо закріпленою та визначається

	як показник на одиницю виміру бази оподаткування
Податкова пільга	Надається визначеним державою категоріям та забезпечує повне або часткове звільнення від податкових стягнень, платежів, зборів
Податкова санкція	Застосовується у разі порушення податкового законодавства та визначає подальшу відповідальність платника податків перед державою
Показники	Обсяг ВВП, доходи в рамках державного та місцевих бюджетів, співвідношення податкових та боргових джерел фінансування видатків бюджету, загальний рівень податкового навантаження та його середній обсяг на одне підприємство, фінансовий результат (окремо по галузях) без податкових відрахувань

[15, с.5,6]

В контексті питання створення бюджетної бази та її фінансового підтримання, можна розглядати податково-бюджетний механізм як взаємодоповнюючий та узгоджений комплекс регуляторних дій, що функціонує в межах правових норм держави та спрямований на:

- розробку і запровадження стимулюючих механізмів втручання в процес бюджетних надходжень;
- встановлення і контроль за виконанням планових податкових зобов'язань та подальшу оцінку фактичних результатів;
- введення санкцій при порушенні законодавчо-податкових вимог [16, с. 151].

Важливим інструментом податкової політики є податок на додану вартість. Його ефективність пояснюється своєчасним та контрольованим нарахуванням після кожної стадії господарської операції, а також практично повним унеможливленням відхилення від цієї сплати. При розгляданні даного податку в короткостроковій перспективі, доцільно зазначити його відносну фіксованість на одному рівні та складання вагомої частки фіскальної бази.

Тим не менш, безконтрольне застосування податку на додану вартість, як основного механізму бюджетних надходжень здатне спричинити підвищення рівня цін і тим самим стати чинником низки проблем:

- стимулювання інфляційних процесів;
- зниженням обсягів сукупного попиту та пропозиції;
- сповільнення та спаду економічного росту [17, с. 148-149].

Іншу значну групу елементів, що формують бюджетні доходи, становлять неподаткові надходження. Складовими цього джерела виступають:

- доходи від ведення підприємницької діяльності та власності;
- доходи від некомерційної діяльності;
- кошти при стягненні штрафів та введенні фінансових санкцій;
- інші збори та платежі;
- державні позики, як внутрішньому так і на зовнішньому фінансовому ринках [17, с. 149].

Бюджетно-податкова політика повинна орієнтуватись на підтримання державного бюджету в рівноважному стані та ефективно впливати на соціально-економічні процеси [8, с. 156].

Забезпечення стабільного зростання та пом'якшення кризових ефектів, в значній мірі залежить від вдалого поєднання стратегічного і тактичного планування із інструментарієм фінансово-бюджетної політики в залежності від стадії економічного циклу.

Відповідно до фази циклу та механізмів регулювання, що застосовуються, фіскальну політику можна розглядати як:

- дискреційну, за якої уряд розробляє план коригуючих заходів в умовах кожної окремої ситуації;
- не дискреційну, що ґрунтується на механізмах автоматичних стабілізаторів, попередньо розроблених схемах [10, с.30].

При використанні дискреційної політики уряд запроваджує заходи спрямовані на зміни державних видатків, податків, трансфертів приватному сектору, обслуговування державного боргу. Шляхом впливу на які, держава спроможна збільшити обсяги виробництва, забезпечити повну зайнятість, підтримувати помірні темпи інфляції, закріпити національну валюту на стабільному рівні та тяжіти до внутрішньої і зовнішньої рівноваги.

В залежності від фази циклу напрями дискреційної політики поділяють на стримуючий та стимулюючий.

Під час фази пожвавлення, уряд застосовує дискреційну стримуючу фіскальну політику, механізми якої спрямовані на зменшення обсягів державних видатків і трансфертів при одночасному збільшенні податкового навантаження. Такі дії дозволяють створити профіцит державного бюджету, шляхом чого досягається ефект скорочення рівня інфляції. Дана система активно використовується в розвинених країнах, які прагнуть запобігання фокусування інвестиційних надходжень в окремих галузях економіки.

Умовами для запровадження режиму дискреційної стимулюючої політики виступають періоди економічного спаду та депресії. За якої дії уряду орієнтовані на стимулювання зростання обсягів сукупного попиту та збільшення дефіциту державного бюджету, шляхом одночасного зниження податкового навантаження і підвищення державних видатків та трансфертів [10, с.30-31]. Зазначені механізми характерні для країн з низьким рівнем економічного розвитку, в яких уряд орієнтований на стримання інфляції та стимулювання населення до споживання товарів вітчизняного виробництва. Негативний вплив на ефективність використання даної політики може виникати через часові лаги при запровадженні адміністративно-організаційних дій та відсутність точності в прогнозуванні тривалості кризового періоду.

На противагу, впровадження не дискреційної політики дозволяє уникати ефекту часових лагів, застосовуючи механізми автоматичних стабілізаторів, які покликані зменшити ефект від коливань економічних циклів, проте слід зауважити, що така система не спроможна забезпечити реальний приріст національного доходу та підвищити рівень зайнятості населення. Тим не менш, для нормалізації економічного стану використовується інструментарій, сформований на попередньо розроблених схемах: коригування обсягів податкового навантаження в залежності від розмірів доходу, система державної грошової допомоги при безробітті, інші соціальні видатки, тощо.

В періоди перебування економіки у фазі підйому, використання автоматичних стабілізаторів, характеризується підвищенням ставки оподаткування на додатково отриманий дохід, та одночасне зменшення обсягів виплат на соціальну підтримку, такими діями уряд намагається досягти ефекту стримання росту споживчого попиту.

В кризовий період, використовуючи автоматичні стабілізатори запроваджують контрзаходи, збільшують обсяги соціальної допомоги та знижують податкове навантаження, що в результаті дозволяють усунути наслідки спадного періоду — пожвавити споживчий попит та стримати від’ємну тенденцію виробництва.

За умови рівноважного стану економіки, урядом проводиться нейтральна фіскальна політика. Основною умовою якої є фінансування державних витрат, в повному обсязі, за рахунок податкових надходжень, при чому рівні економічної активності не залежать від стану бюджету.

Відповідно до стадії економічного циклу, вибір інструментів бюджетно-податкової політики обумовлюється різними групами індикативних показників (таблиця 1.5):

Таблиця 1.5

Групи індикативних показників фіскальної політики

Назва	Проциклічні	Контрциклічні	Антициклічні
-------	-------------	---------------	--------------

Сутність	Ріст спостерігається в стадії пожвавлення економіки, спад є характерним під час кризи або депресії	Ріст обумовлений періодами депресії та кризи, а спад припадає на фази пожвавлення і підйому	Не пов'язані з економічними циклами і не залежать від їх фаз
Складові	Валовий національний дохід, реальний ВВП, темп інфляції, податки на виробництво та імпорт, рівень зайнятості населення	Чистий експорт, обсяги міжбюджетних та соціальних трансфертів, рівень безробіття, дефіцит державного бюджету, зміна в запасах матеріальних оборотних коштів	Обсяги імпорту та експорту, споживчі видатки, фактичний обсяг державних запозичень

Власна розробка

Отже, в залежності від кон'юнктури економічного ринку, загального соціально-економічного становища в країні та термінів вживання коригуючих дій, уряд держави приймає рішення стосовно характеру регулюючого інструментарію та відповідно, запроваджує заходи дискреційної, або не дискреційної податково-бюджетної політики.

Розглядаючи інструментарій монетарної політики, доцільно зазначити, що історичний розвиток цього регулюючого механізму знаходився під впливом двох широких наукових течій: кейнсіанства та монетаризму. Тим не менш, кейнсіанці вважали бюджетно-податкову політику більш дієвим механізмом, через «недосконалість» монетарного інструментарію, яку вони вбачали в

обмеженні впливу пропозиції грошей на ставку відсотка та не повній залежності рівня інвестицій від цієї ставки.

В розрізі ідей Дж. М. Кейнса, він та його послідовники ставили головною метою збільшення сукупного попиту, в залежності від пріоритетного фактору при орієнтації на розширення, науковці розділились на дві групи: з наданням переваги споживчому або інвестиційному попиту [13, с.102]. Прихильники течії критикували ідеї монетаристів стосовно грошово-кредитної політики, через їх переважну орієнтацію на максимальну бюджетну збалансованість. Відповідно до ідей кейнсіанців, зміна грошової пропозиції чинить вплив на ставку процента, і тим самим відбиває головну мету грошово-кредитного механізму.

Спираючись на монетаристський підхід, який в значній мірі можна розглядати як продовження ідей неокласичної концепції, ефективність грошово-кредитного політики пояснювалась залежністю сукупних витрат від зміни кількості грошової маси, за умови стабільного попиту на гроші. Прихильники наукового напрямку не підтримували впровадження заходів активної антициклічної монетарної політики, через складність виміру ефективності впливу пропозиції грошей на ділову активність. Такого підсумку вони дійшли спираючись на рівняння Фішера: $M \cdot V = P \cdot Y$, де

M – пропозиція грошей;

V – швидкість обігу грошей;

P – ціни;

Y – обсяг виробництва [13, с. 104].

Розглядалась теорія, яка тим не менш вважалась малоймовірною, що за відносної стабільності швидкості грошового обігу, збільшення грошової маси здатне спричинити значний ріст показника V .

Відмінність від кейнсіанських ідей в підході монетаристів також полягала у оцінці впливу грошової маси на ставку проценту, а конкретно відсутності цієї залежності, через стабільну низькість показника ставки проценту та наявність очікуваної зміни лише в розмірі номінальної процентної ставки. Тим не менш, представники монетаристського напрямку вважали, ринкову систему

механізмом схильним до стабілізації, на противагу державному регулюванню економіки.

Значним явище для впливу на яке застосовується монетарна політика є інфляція. Доцільно зазначити, що за умови динамічного контрольованого підвищення рівня цін приблизно на 3-4% кожного року, економісти розглядають інфляцію як позитивний механізм для стимулювання збільшення обсягів грошової маси та активізації виробничих процесів. Проте зростання інфляційних показників, навіть за умови їх регулювання здатне спричинити наступні негативні ефекти:

- перехід та застій на фазі стагнації;
- сповільнення рівня економічної активності;
- збільшення рівня безробіття в країні та ін.

Через низку негативних імовірних наслідків від застосування показника інфляції як інструменту для стимулювання росту економіку, переважна більшість країн напрооти проводять антиінфляційну політику та грошові реформи при орієнтації на стабілізацію та розвиток економіки.

Останні вживають для усунення обсягів зайвої частини грошей в обігу. Основними методами грошових реформ є:

- нуліфікація — процес анулювання та заміни грошової одиниці, яка знаходиться на значно знеціненому рівні. Дана реформа застосовувалась в Україні у 1994 р., Німеччині в 1925 р. і Угорщині в 1946 р. [21];
- ревальвація — підвищення, в порівнянні до іноземної валюти, вартості національної грошової одиниці;
- девальвація — спадна зміна курсу національної валюти у відношенні до іноземних;
- деномінація — збільшення національної грошової одиниці за допомогою обміну старих грошових знаків на нові [22, с.178].

Для ефективності антиінфляційної політики її розробка повинна проводитись відповідно спираючись на попередньо проведений аналіз

прогнозів економічних систем. Виділяють два основні напрями антиінфляційної політики:

1. Кейнсіанський – орієнтований на стабілізацію обсягів сукупного попиту. Проте цей метод розглядається як недостатньо вичерпний при високих показниках інфляції.

2. Монетаристський – який в залежності від інструментарії поділяється на 3 види політики.

- Політика шокової терапії (активна політика). Сутність якої полягає у стримуванні динаміки росту грошової маси. Найбільш доцільною розглядається за умов гіперінфляції. Інструментарій, що застосовується Центральним банком при орієнтації на зменшення обсягів державного бюджетного дефіциту включає в себе заходи зі зменшення обсягів грошової підтримки соціальних фондів та програм, підвищення рівня відсоткової ставки, зниження податкової ставки, обмеження грошової маси та інші [21].

Результатом застосування даного методу є збільшення ціни кредиту, що призводить до зменшення попиту на нього підприємствами і їх подальшого банкрутства, при одночасному стимулюванні інтересів сильніших підприємств через механізм зниження розміру податкової ставки. Не зважаючи на дієвість у вирішенні проблем інфляційного зростання, застосування даної політики здатне значно негативно вплинути на рівень добробуту населення;

- Адаптивна політика (поступових змін). Є менш радикальною в порівнянні із активною політикою. Регуляторні зміни проводяться поступово і спрямовані на пристосування та пом'якшення ефекту від інфляційного становища. Заходи політики орієнтовані на помірно динамічне зниження росту грошової маси, шляхом застосування наступного інструментарію: перегляд планово встановлених інфляційних очікувань, поступове зменшення рівня грошової пропозиції, проведення індексації доходів громадян [21]. Не зважаючи на той факт, що метод індексації дозволяє стримувати негативні ефекти від інфляційного впливу на рівень життя населення, не можна розглядати його як дієвий механізм протидії інфляції. Напроти, активне та тривале використання

даного методу здатне призвести до посилення інфляційної динаміки і подальшого переходу її до стану гіперінфляції, а також не вбачається можливим проводити індексацію всіх доходів населення, через необхідність значних обсягів державних видатків, що в свою чергу стимулюватимуть збільшення обсягів дефіциту державного бюджету. Тим не менш, застосування адаптивної політики є доцільним та ефективним, проте лише за умови збільшення обсягів грошової маси та рівня цін не більше ніж на 20% щорічно [21].

- Політика доходів. Ґрунтується на методі заморожування або встановлення граничних обсягів росту цін і заробітної плати. Проте такі дії здатні спричинити дефіцит на окремі категорії товарів, через сповільнення росту цін, а за умови зняття обмежень динаміка збільшення цін буде неконтрольовано збільшуватись.

Вибір напряму антиінфляційної політики обумовлений темпами інфляції та пріоритетними аспектами в процесі її подолання. Тим не менш, при ситуації гіперінфляції, або ж неочікувано стрімких темпів тяжіння до неї, доцільно комбінувати методи різних антиінфляційних політик.

Сьогодні, в країнах з розвинутою економікою, державні органи спираються на грошово-кредитну політику, яка ґрунтується на симбіозі кейнсіанської та монетаристської наукових течій. Для регулювання в сфері застосування грошово-кредитного механізму, з орієнтацією на пріоритетні напрями, Центральними Банками країн використовуються багатоскладовий інструментарій. Монетарна політика як вагомий та рушійний важіль в процесі функціонування грошового ринку і при орієнтації на економічний розвиток, не можлива без адекватної роботи банківської системи, а саме рівня її розвитку, якості функціонування та побудови інфраструктури, що повинні відповідати певним вимогам:

- законодавче та фактичне забезпечення незалежності Центрального Банку, від державних органів законодавчої та виконавчої влади, в обсязі достатньому для проведення ним самостійної грошово-кредитної політики;

- дворівнева побудова банківської системи, за якої одному з банків присовуються статус центрального та надається монопольне право емісії національної валюти, а також покладається функції розроблення та проведення монетарної політики;
- присвоєння та законодавче закріплення за Центральним Банком: статусу резервної структури банківської системи із наданням права регулювання резервних фондів банків другого рівня, статусу кредитора останньої інстанції для банків другого рівня та статусу фінансового агента уряду;
- активний розвиток мережі банків другого рівня, для повного забезпечення попиту економічних суб'єктів на позичкові кошти;
- створення системи державного регулювання та нагляду за роботою банків другого рівня, відповідно до вимог монетарної політики;
- забезпечення високого рівня довіри до банківської системи загалом, шляхом досягнення стабільності окремих банків [11].

Враховуючи широкий спектр складових регулюючого інструментарію фінансової політики, за характером та спрямованістю їх умовно можна вважати тактичним та практичним комбінуванням елементів економічного, правового, адміністративного та інформаційного напрямів. Загалом, методи грошово-кредитної політики можна розглядати як прямі (адміністративні) та непрямі (ринкові), або опосередковані.

Прямими методам притаманні адміністративні риси, через те що вони сформовані за принципом заходів адміністрування та застосовуються як директиви Центрального банку, в питаннях розмірів грошової пропозиції і рівня цін на ринку фінансів [18, с.121]. Функціональний інструментарій чинить вплив на умови та характер діяльності суб'єктів фінансового ринку. Складовими елементами механізму виступають:

- емісія грошових коштів;
- селективна кредитна політика;
- введення обмежувального дозволу на відкриття банківських відділень і філій;
- зменшення обсягів надання споживчого кредитування;
- стримування динаміки росту кредитних вкладень.

Регулювання з боку Центрального банку, стосовно обсягів кредитних вкладень поширюється на комерційні банки. Сутність методу полягає у обмеженні відсотка на який дозволяється збільшувати розміри сум, що використовуються в кредитних операціях. Центральним банком, також, передбачені санкції за порушення цих норм. Тим не менш, активне використання методів прямого регулювання, інколи, може створювати несприятливі умови для кредитних установ на мікрорівні. Імовірними негативними наслідками від застосовування даного механізму слід вважати зниження рівня конкуренції на банківському ринку та створення високих бар'єрів входу для нових установ, а також спричинення неефективності при перерозподілі кредитних ресурсів.

Складові непрямих методів регулювання грошово-кредитного механізму, поділяються на три ланки:

1. Проведення операцій на відкритому ринку цінних паперів, таких як купівля – продаж. Виділяють декілька напрямів операцій на відкритому ринку:

- активні (динамічні), які проводяться з метою впливу на кількість грошової маси та обсяг резерву;
- захисні, що спрямовані на зменшення ефектів впливу на грошову масу, шляхом купівлі Центральним банком цінних паперів.

2. Впровадження політики мінімальних резервів. Головними функціями даного механізму виступають регулювання фіскальної політики та страхування банківських вкладень. Кошти, що складають обов'язковий мінімальний резерв, спрямовані на забезпечення певного періоду функціонування банку і зберігаються в Центральному банку, що характеризує відносини між ними як залежні, з боку комерційного сектору. Зміна обсягів обов'язкового резерву чинить обернений вплив на рівень ділової активності в комерційних банках. Враховуючи жорсткий характер дії даної політики, більш сприятливий результат досягається за умови її комбінування із методами облікової й ломбардної політики.

3. Проведення облікової (дисконтної) і ломбардної політики. Основною умовою є надання Центральному банку повноважень виступати головним кредитором в банківському секторі, що дає йому можливість впливати на попит позикових коштів з боку комерційних банків. Так Центральний банк надає послуги з кредитування виключно під заставу цінних паперів або за умови переобліку векселів в установах, що звернулись. Даний метод кредитування визначається як ломбардний кредит, а призначена ставка, на яку має постійну можливість впливу Центральний банк – офіційна облікова, ломбардна, або дисконтна. Попит на кредитні кошти з боку комерційних банків знаходиться в зворотній залежності від зміни ставки і таким чином також впливає на рівень заохочення суб'єктів приватного сектору до інвестиційної діяльності, шляхом зміни обсягів та умов кредитної пропозиції.

Головною особливістю даної політики є її вплив на грошово-кредитну сферу та підсилення дій від застосування інших регулюючих механізмів, а також виконання ролі індикативного показника фіскальних заходів уряду.

Спрогнозувати характер та мету, що переслідується урядом можна шляхом аналізу його впливу на окремі показники. Так, наприклад, при орієнтації на стримування ділової активності, збільшується розмір офіційної облікової ставки та впроваджуються відмінні від існуючих обсяги обов'язкового резервування.

Тим не менш, Центральними Банками країн світу не було знайдено універсальних елементів регулювання, що могли б однаково ефективно застосовуватись за різних умов. Проте, не зважаючи на відсутність узагальнюючого фактору дії, можна виділити ключові інструменти грошово-кредитного механізму:

- ставка рефінансування комерційних банків;
- управління золотовалютними резервами;
- валютний курс;
- норми резервування для комерційних банків;
- операції на відкритому ринку, у тому числі операції з цінними паперами;

- процентна політика;
- емісія власних боргових зобов'язань та операції з ними;
- регулювання експорту та імпорту капіталу [12, с.25].

До того ж для визначення пріоритетних напрямів розвитку економіки країни, з орієнтацією на забезпечення цінової стабільності та оновлення методів та механізмів дії монетарної політики, регуляторним органам необхідно також враховувати кількісні показники валютного курсу, платіжного балансу, інфляції та прогнозів динаміки ВВП [12, с.25].

Висновки до розділу

Підсумовуючи перший розділ роботи, потрібно зазначити, що регулюючий інструментарій податково-бюджетної та грошово-кредитної політики є багатоскладовою системою в процесі контролювання та підвищення економічно-соціального рівня країни. Місце фіскального та монетарного механізмів в системі державного регулювання визначається глибиною втручання та характером впливу держави на динаміку внутрішніх і зовнішніх економічних процесів, а також залежить від широкої низки економічних показників, зокрема, обсягу частки ВВП, облікової та податкової ставок, розмірів та спрямованості міжгалузевих трансфертів, інвестицій та інших факторів, на які безпосередньо спрямовані регулюючі заходи. Серед основних цілей бюджетно-податкової політики можна виділити створення ефективної регулюючої бази для налагодження механізмів поповнення державного бюджету шляхом податкових стягнень, аналіз соціально-економічного стану країни та подальше відповідне планування перерозподілу коштів, підтримка бюджету в збалансованому стані та орієнтація на розвиток економіки країни. Заходи фіскальної політики також спрямовані на збільшення реального ВВП та національного доходу, зниження темпів інфляції, підвищення рівня зайнятості населення, контроль за торгівельним балансом та обсягом державних запозичень.

Метою застосування фіскальної політики є створення сприятливих умов для стимулювання стану ринково кон'юнктури, шляхом регулювання розмірів

облікових ставок; запобігання та подолання інфляційних явищ, та орієнтація на розвиток економіки. Серед головних умов, що характеризують вибір інструментів та заходів податково-бюджетної та грошово-кредитної політики, є поточний стан економіки країни, фаза економічного циклу та фінальна ціль. В залежності від цих факторів уряд та Центральний банк запроваджують найбільш доцільні заходи. До основних проблем, що виникають в процесі державного регулювання можна віднести: наявність певної неузгодженості окремих заходів, часові лаги та недостатня точність в процесах прогнозування і планування.

Дослідженням особливостей, ефективності та доцільності використання фіскальної та монетарної політики, в різні часи опікувались видатні іноземні та вітчизняні науковці-економісти, зокрема: В. Нордхаус, П. Самуельсон, Дж. Стігліц; Дж. М. Кейнс, В.Д. Базилевич, Е.Дж. Долан, К.М. Д'яконов, Р.Дж. Кемпбелл, С.М. Фролов та інші. В процесі багаторічного розвитку фіскально-монетарного регулювання вченими не було сформульовано універсального методу вибору та поєднання окремих механізмів, проте доведено, що певні з них доцільно комбінувати для досягнення більшої результативності, до того ж потрібно уникати ситуацій невчасного використання окремих інструментів, яке здатне погіршити економічний стан країни.

Проаналізувавши історичний розвиток концепцій, сутність і особливості застосування окремих елементів потрібно зауважити на тому що: в обох напрямках, як фінансової так і податкової системи простежуються певні протиріччя, тим не менш при комплексній оцінці стану економіку і розуміння характеру та особливостей застосування інструментарію, можливо зменшити негативний ефект від неузгодженого характеру окремих елементів.

Загальний ефект від використання заходів податково-бюджетної та грошової-кредитної політики здатен зменшити негативний прояви від циклічних коливань, дозволяє стабілізувати економіку та сприяє її розвитку. Тому подальший розвиток обох напрямів регуляторних політик вбачається можливими та доцільним.

РОЗДІЛ 2. Практичний досвід ефективного застосування податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів

2.1. Податково-бюджетне та грошово-кредитне регулювання на прикладі успішних азійських країн

В світовій практиці існує багаторічний досвід державного регулювання функціонування податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів, як складової теоретико-методологічної та практичної системи ефективного використання можливостей та ресурсів з орієнтацією на економічно-соціальний розвиток.

«Протягом останньої половини століття приклади «економічного дива» спостерігались в трьох типах держав:

- з попередньо високим рівнем багатства країни;
- з місцями народження нафти;
- «азійські тигри»»[24].

««Азійські тигри» — це неофіційна, назва, що використовується для позначення нових індустріальних регіонів Азії (Тайвань, Гонконг, Сінгапур та Південна Корея), їх головною спільною особливістю є досягнення в короткий строк дуже високих темпів економічного розвитку та закріплення статусів передових торгових країн світу» [25]. «Протягом останніх 60 років показники економічного зростання в цих країнах збільшувались в середньому на 9,5% кожного року, в порівнянні із 4,5% щорічного приросту світової економіки» [26]. Аналізуючи передумови такого стрімкого розвитку доцільно зауважити на впливі Заходу, який особливо проявлявся у формі фінансової та технічної допомоги країнам Азії в період «холодної війни» та сприяв швидкій розбудові поприща для економічного підйому регіону. Розглядаючи історичний характер формування податково-бюджетного і грошово-кредитного механізмів, треба наголосити на тому, що розвиток та посилення економічної сфери в країнах «Азійських тигрів» в значній мірі характеризувався дипломатичними відносинами з іншими країнами, як у формі іноземних інвестицій так і в контексті експортної діяльності.

Статистичні дані стосовно обсягів ВВП з 1960 до 2019 років наведені на рис. 2.1:

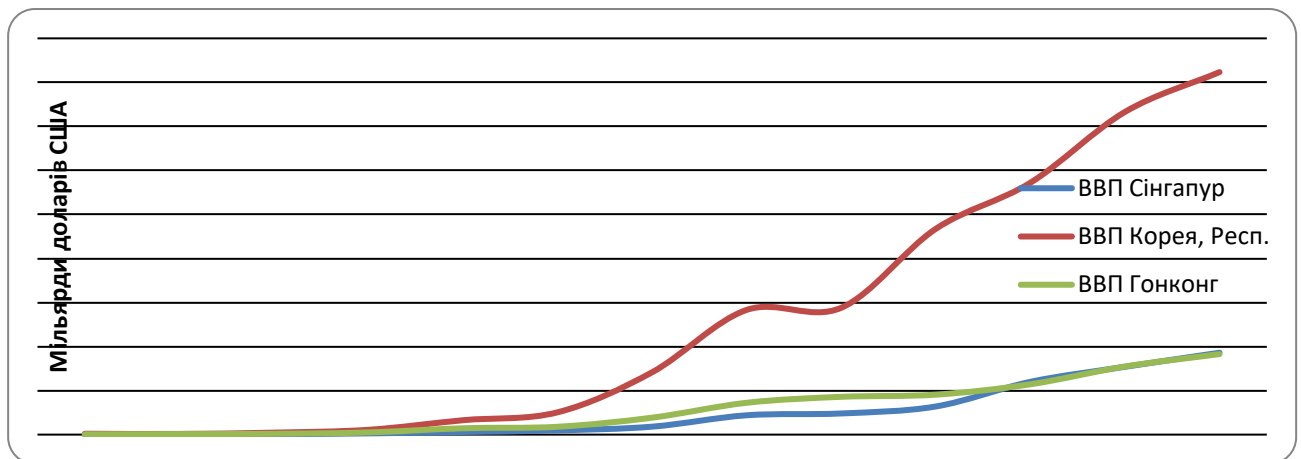

Рис. 2.1 Динаміка росту ВВП в азієських тиграх в 1960-2019 рр., млрд. дол США [27]

«Найкращі позиції серед них має Південна Корея, яка примножила свій ВВП більше, ніж у сто разів, за період, менший за півстоліття, та вийшла на новий економічний рівень, ставши лідером експорту» [25].

Попри той факт, що «Азієські тигри» на сучасній світовій арені сприймаються як цілісне явище, для глибокого розуміння особливостей розвитку та функціонування регуляторних інструментів та їх вплив на економічний стан, доцільно провести аналіз кожної країни окремо.

Першим регіоном на території Східної Азії, що залучив інвестиції у формі іноземного капіталу став Гонконг. На початку 1950-х років, економіка Гонконгу розвивалась в значній мірі завдяки виконанню функції імпортного посередника до новоствореної, ізольованої КНР. Таке становище Гонконгу сприяло збільшенню валютних надходжень та здешевленню імпорту, що допомагало підтримувати заробітну плату на фіксовано низькому рівні. В період індустріалізації істотно збільшувалась кількість малих і середніх підприємств, переважно легкої промисловості (текстильної), що сприяло практично 100% підвищенню рівня зайнятості населення за 20 річний період. Завдяки активному розвитку виробничої галузі, а також зближенню економіки КНР із економікою Гонконгу, останній вдалось значно розширити базу світових

торгівельних партнерів та залучити великі обсяги іноземних інвестицій. Для цього в середині ХХ ст. владою були створені привабливі умови, що характеризувались відсутністю: податку на соціальні внески та дивіденди, митних зборів та ПДВ; а також наявністю низького податку на прибуток. Це посприяло розбудові Гонконгу як бізнес площадки для іноземних компаній та подальшому успішному виведенню вітчизняного виробника на світовий ринок.

Активний економічний розвиток Гонконгу є результатом роботи внутрішніх регуляторних органів. Головною задачею яких є створення прозорої системи ринкових відносин, тим не менш рівень їх впливу на економіку можна розглядати як помірний. Основним інструментом виступають законодавчі акти, які сприяють створенню стимулюючих до інвестування умов, зміцнюють ринкові механізми, спрямовані на посилення міжнародної економічної діяльності, протидіють корупції.

Протягом багатьох років Гонконг входить у тройку лідерів за найбільшою кількістю інвестицій в національну економіку. Динаміка вливання іноземного капіталу та його обсяги в загальній частині ВВП Гонконгу продемонстровано на рис. 2.2

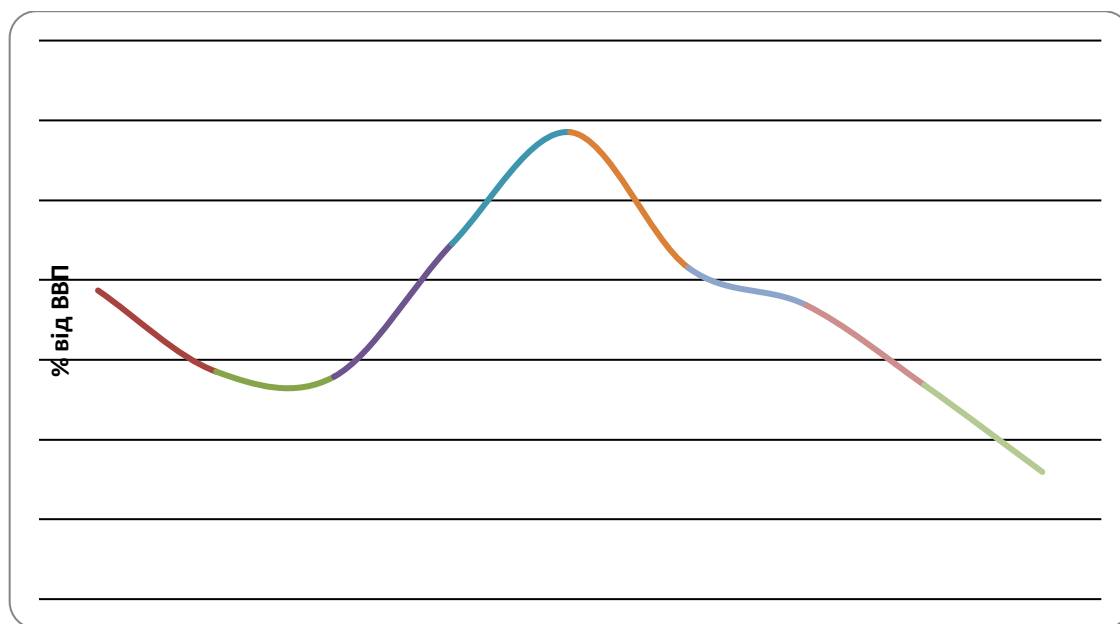

Рис. 2.2 Прямі іноземні інвестиції в економіку Гонконгу в 2011-2019 рр., % від ВВП [28]

Спад динаміки інвестиційних надходжень в Гонконг можна пояснити посиленням політичного тиску на нього з боку КНР.

Тим не менш активне збільшення внутрішнього бюджету протягом багатьох років в значній посприяло розвитку економіку Гонконгу. Насамперед за рахунок застосування бюджетно-податкового механізму регулювання, а саме перерозподілу коштів бюджету. Так влада Гонконгу перенаправила грошові потоки від інвестицій на розвиток ринкової інфраструктури, що стало вагомими фактором в процесі розбудови країни. Не зважаючи на значну фінансову базу, економіка Гонконгу часто потрапляла під вплив світових криз. Для подолання негативних ефектів від яких, економіка Гонконгу поступово дедалі більше зближувались із економікою Китаю, так після перенесення в 1980-1990-х роках значної частини підприємств на територію Китаю, влада Гонконгу сфокусувались на розбудові сфери послуг, що включала в себе наступні операції:

- фінансові;
- оптово-роздрібні;
- з нерухомим майном;
- страхування;
- в експортній та імпорتنій галузях.

Розбудова сектору послуг допомогла владі підвищити рівень зайнятості населення в цій галузі. А гнучкий рівень заробітної плати сприяв збільшенню обсягів ВВП.

Не зважаючи на позитивну динаміку розвитку Гонконгу, він дедалі більше потрапляв під вплив Китаю, одне з таких зближень в 1997 році відбувалось практично одночасно із Азійською кризою, що призвело до стрімкого падіння багатьох позицій на фондовому ринку, зниження цін на нерухоме майно, а також характеризувались недоотриманням внутрішнім бюджетом значної частини коштів, через несплати по кредитах в комерційному секторі. Тим не менш, уряду Гонконгу вдалось втримати фінансову стабільність національної одиниці.

Подальший історичний розвиток економіки Гонконгу тісно пов'язаний із кризами. Проте, враховуючи багаторічний досвід подолання кризових явищ та для пом'якшення ефекту від них влада активно застосовує інструменти грошово-кредитної та податково-бюджетної політики: надає малим та середнім підприємствам податкові пільги і преференції, а також перерозподіляє бюджетні кошти відповідно до забезпечення потреб галузей охорони здоров'я, освіти, науки та технологій, що активно розвиваються.

Такі дії забезпечують стабільність та подекуди збільшення обсягів експортованих товарів, стимулюють інвестиційну діяльність та активізують приватне споживання. Тим не менш динаміка обсягів експортованих послуг знаходиться в стані застою (рис. 2.3)

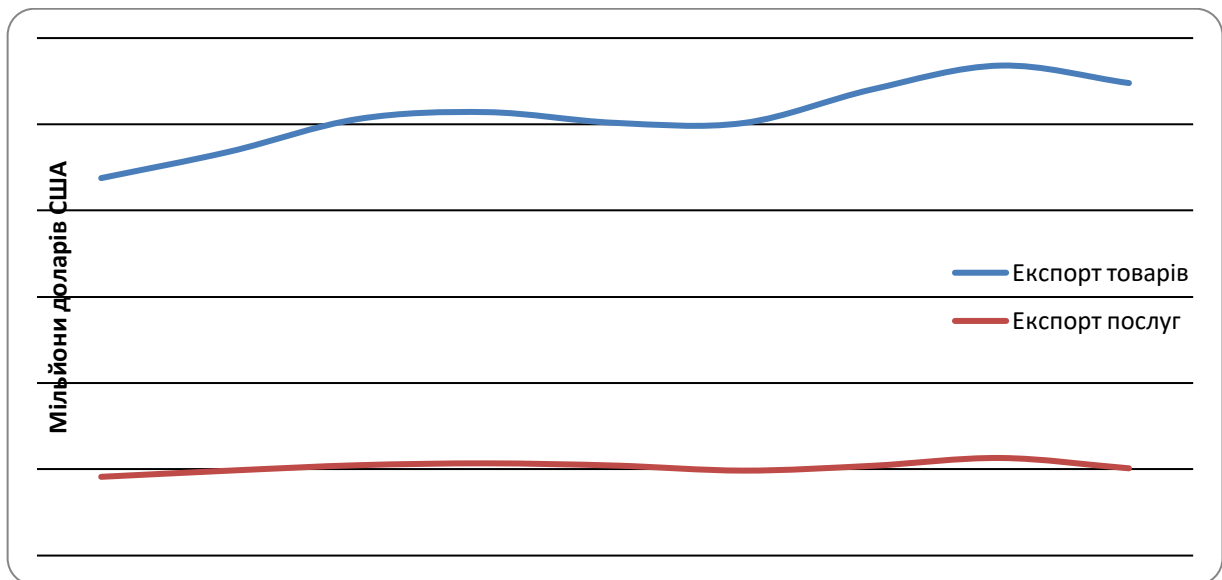

Рис. 2.3 Експорт товарів і послуг Гонконгу в 2011-2019 рр., млн. дол. США
[29],[30]

Враховуючи складний історичний шлях розбудови економіки Гонконгу, доцільно зауважити на тому, що сучасні методи бюджетно-податкового та грошово-кредитного регулювання є значно ширшими ніж на початку розвитку, до основних ланок на яких ґрунтується механізм регулювання економіки Гонконгу можна віднести:

- сильну політичну владу, функції якої полягають у поступовому розвитку ринкової політики, мінімальному втручанні в приватні справи громадян,

розробці правового інструментарію, стимулюючого до підприємницької діяльності та підтримці громадського порядку;

- державне невтручання в економіку, за виключенням ситуацій монополістичного характеру;
- експортоорієнтованість, шляхом залучення іноземних капіталів та активізації процесів індустріалізації і як результат стимулювання власних виробників до підвищення стандартів якості виготовленої продукції [26].

Динаміка основних показників економічної кон'юнктури в Гонконзі за 2011-2019 роки показано на рис. 2.4

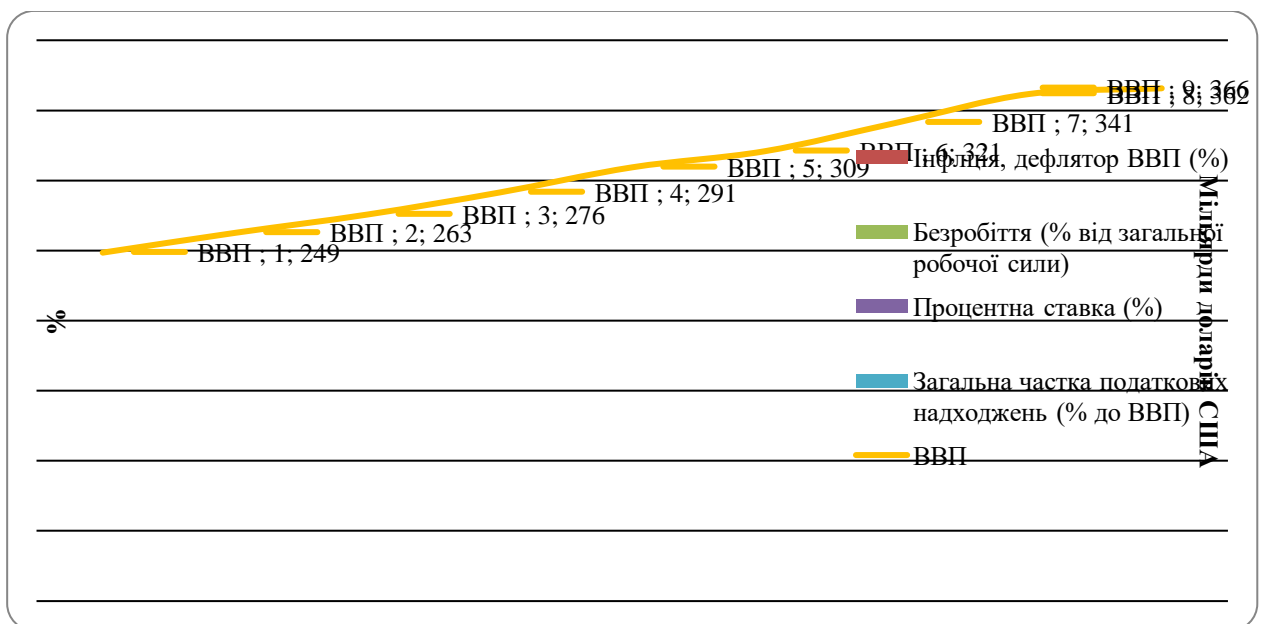

Рис. 2.4 Динаміка основних економічних показників Гонконгу в 2011-2019 рр.,
%, млрд дол США

Складено автором на основі [34],[35]

Статистичні дані демонструють загальну тенденцію економічного зростання регіону. Показники ВВП збільшуються, при одночасному зменшенню рівня безробіття та відносно стабільному (тяжінучому до зменшення) рівня інфляції, фіксованим залишається показник процентної ставки. Протягом останніх років спостерігається збільшення частки податкових надходжень в загальному обсязі ВВП.

Тим не менш, з 2019 року Гонконг знаходиться під значним політичним тиском з боку Китаю, що позначається на стримуванні росту рівня ВВП та

економіки в цілому, за умови збереження тенденції цього впливу, темпи рецесії економіки Гонконгу здатні поживатись. Не зважаючи на, це в 2020 році, для подолання наслідків спричинених світовою пандемією уряд країни виділив 9,5% ВВП у формі грошової підтримки. Влада надає фінансову допомогу у вигляді грошових компенсацій та субсидій для збереження робочих місць, тим не менш уряд залишає за роботодавцем право самостійно впливати на зменшення розмірів заробітної плати, за умови такої необхідності, однак при цьому, обов'язковою умовою є утримування від звільнення працівників. Для підтримання та стимулювання активності малого та середнього бізнесу, Центральним банком Гонконгу проводиться заходи монетарної політики, що дозволяють підприємцям отримати кредитні кошти за зниженою ставкою.

В 2021 році економісти прогнозують підвищення очікуваного рівня ВВП на 4,2% до попереднього року, коли цей показник скоротився на 6% [39]. Тим не менш в найближчий час, влада Гонконгу буде вимушена скоротити обсяги бюджетної допомоги населенню через стимулювання росту бюджетного дефіциту.

Подібно до досвіду Гонконгу, економічне піднесення Сінгапуру характеризувалось зростанням бізнесового сектору, що посприяло активному розвитку економічної, фінансової та торгівельної галузей. Стимулювання економічного розвитку відбулось в результаті проведення низки фінансово-податкових реформ, сутність яких ґрунтувалась на наступних складових:

- жорсткий політичний режим, що базувався на стратегії економічного розвитку, орієнтованої на індустріалізацію, влиття іноземного капіталу та розвиток транспортної інфраструктури;
- антикорупційна політика, задля проведення якої був сформован відповідний регулюючий орган, члени якого отримували високу заробітну плату, а також було спрощено законодавчі акти, скасовано переважну частину видів ліцензій та дозволів;
- податкова політика, як інструмент формування конкурентоспроможності шляхом створення сприятливих, для інвестування іноземного капіталу, умов;

- інструментарій податково-бюджетного механізму який застосовувався складався зі звільнення від митних сплат та податку на прибуток для підприємств, що спеціалізувались на нафтопереробці, кораблебудуванні, легкій промисловості, електроніці та високих технологіях;
- розвиток транспортної інфраструктури, завдяки проведенню жорсткої бюджетно-податкової політики, спрямованої на ефективний розподіл бюджетних коштів та примусове формування в населення заощаджень, з яких стягувався відсоток [36];
- збільшення бюджетних видатків на стимулювання розвитку освітньої сфери та підготовки висококваліфікованих кадрів;
- встановлення низької ставки при наданні іпотечного кредитування.

Економічна ефективність, реформованих раніше, бюджетно-податкового та грошово-кредитного механізмів простежується в статистичних показниках (рис. 2.5):

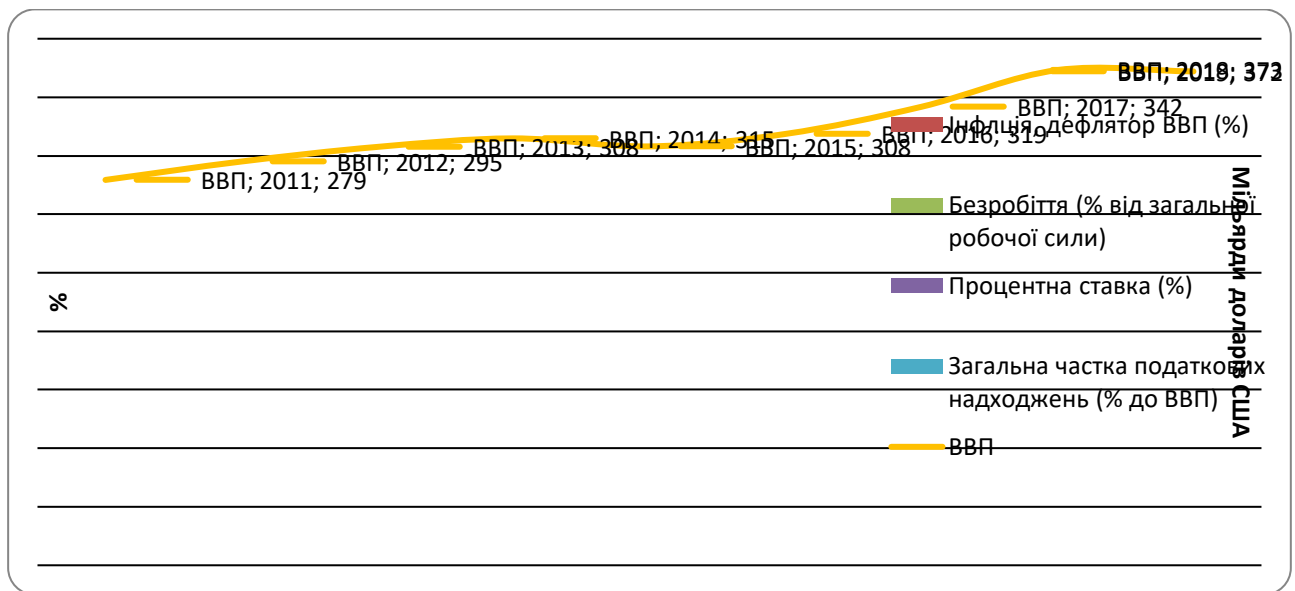

Рис. 2.5 Динаміка основних економічних показників Сінгапуру в 2011-2019 рр., %, млрд дол США

Складено автором на основі [37][38]

Отже, економіка Сінгапуру характеризується значною залежністю між показниками ВВП та інфляції, останній з яких є достатньо нестабільним.

Динаміка зрушень є активною — від незначної дефляції до нормального річного інфляційного рівня. Уряд намагається стимулювати зростання ВВП сприятливими умовами для бізнес-середовища, через стабільно помірний рівень процентних ставок. Для покращення економічних результатів, держава повинна проводити ефективну грошово-кредитну політику, з акцентом на таргетуванні інфляції.

Негативна динаміка спаду рівня економіки на 5,4% та показника ВВП на 3,8% , протягом періоду світової пандемії, в порівнянні до даних 2019 року, визначає поточний стан економіки Сінгапуру як рецесію. В результаті світового кризового становища найбільше постраждали сфери туризму, авіації та будівництва. В 2021 році експертами очікується збільшення рівня ВВП на 5,8%, пожвавлення діяльності у промисловому та фінансовому секторах, тим не менш економісти також прогнозують зростання рівня цін на певні категорії товарів. Для підтримки населення, влада надає грошову допомогу особливо незахищеним верствам населення та бізнесу.

Схожі риси в характері дій, державних органів Сінгапуру на шляху економічної розбудови, простежуються в досвіді Кореї.

Економічна історія розвитку Південної Кореї почалась після її відособлення та виходу з під Японського правління. Тим не менш, практично відразу після отримання певної регуляторної незалежності та автономії, країна вступила в Корейську війну та підпала під окупаційні дії США. Наслідками цих негативних подій стало знищення більшої половини виробничих потужностей Кореї, вартість яких оцінювалась в три рази більше за обсяги ВВП. Аналізуючи шлях розбудову економіки Південної Кореї можна виділити 4 стадії , в залежності від орієнтирів, характеру та інструментів розбудови:

1. Період індустріалізації імпортозаміщення.
2. Розвиток легкої промисловості і економічний розвиток шляхом збільшення обсягів експорту при реінвестуванні та захисті важкої промисловості.
3. Розвиток важкої промисловості і підвищення якості праці, за рахунок контролювання обсягів іноземного капіталу в країні.

4. Розвиток індустрії високих технологій, підвищення кваліфікації робочої сили, що стимулює збільшення обсягів попиту.

В періоди 2 і 4 фаз особливо динамічним ростом характеризується показник ВВП.

В першу фазу Південна Корея за фінансовими показниками була на одному рівні з бідними азійськими та африканськими країнами, більше половини інвестиційних вкладень в країні належали США, які до того ж формували приблизно п'яту частину обсягу національного ВВП. Головним напрямом фіскальної політики країни в той період був метод імпортозаміщення, що підтримувався шляхом застосування наступного інструментарію:

- встановлення високих імпортних тарифів (на рівні більше 70% від ціни товару);
- впровадження системи дозволів, для ввезення продукції;
- одночасне функціонування декількох обмінних валютних курсів.

До того ж робоча сила в країні вважалась дешевою. Натомість, такі заходи не спричинили очікуваного ефекту відновлення національних потужностей, через занадто низькі темпи економічного росту.

Урахування неефективності політики імпортозаміщення, призвело до переходу на експортну орієнтацію, яка активно розвивалась через наявність дешевої робочої сили та просування товарів легкої промисловості. Активний розвиток в цю фазу стимулював одночасну розбудову заходів макроекономічної політики, формулював засади грошово-кредитних та податково-бюджетних механізмів. Так державними органами застосовувались тарифи та субсидії як інструменти протекціонізму галузей, що активно розвивались, а також відбувався перерозподіл бюджетних коштів, отриманих від експортної діяльності з орієнтацією на розвиток технічної та технологічної бази країни.

На сьогоднішній день, експортна орієнтованість країни також переважає над імпортуванням і складає значну частину ВВП країни (рис. 2.6):

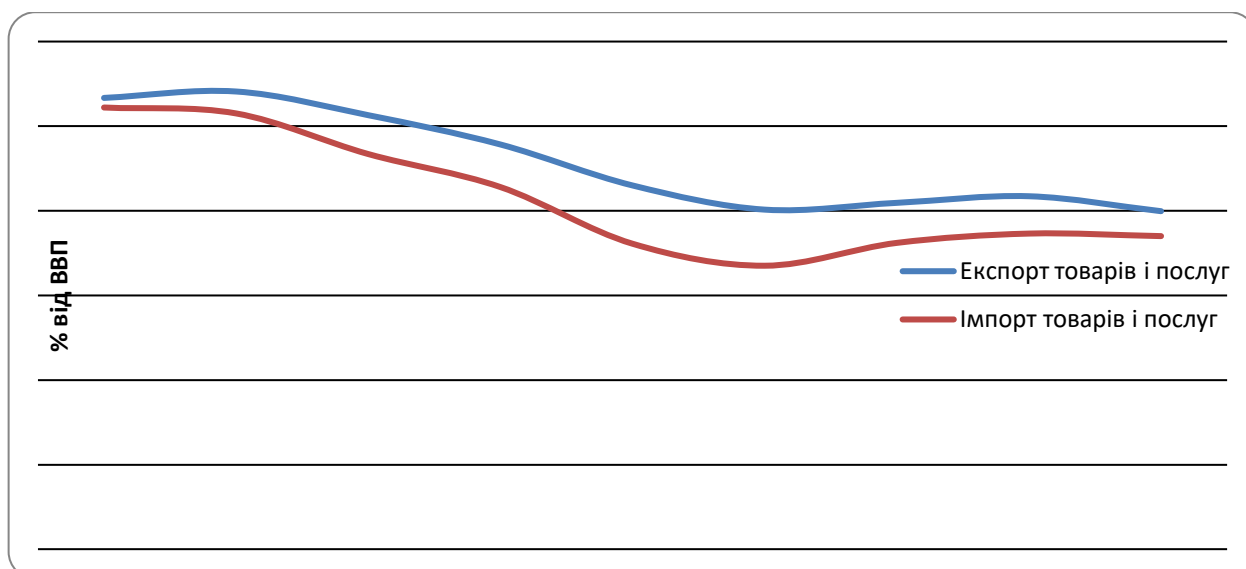

Рис. 2.6 Експорт і імпорт товарів і послуг Південної Кореї в 2011-2019 рр., % від ВВП [39],[40]

Тим не менш, не зважаючи на вагомий вклад в національний ВВП, обсяги імпорту і експорту Кореї знизились протягом останніх років, що також позначилось і на інших макроекономічних показниках (рис. 2.7):

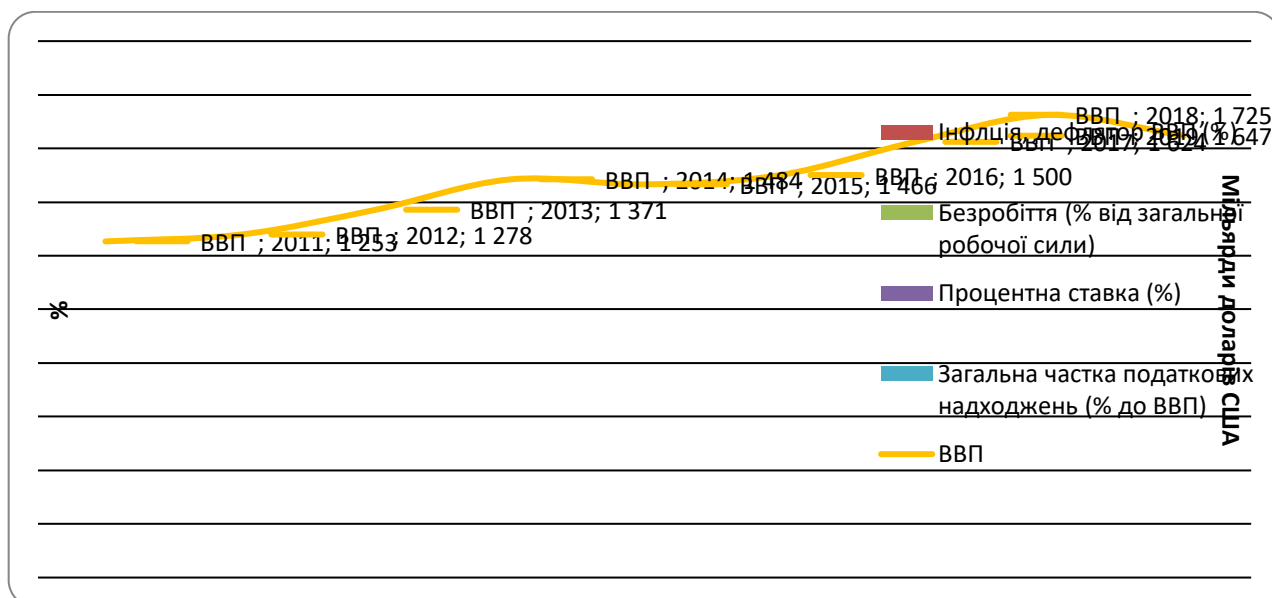

Рис. 2.7 Динаміка основних економічних показників Південної Кореї в 2011-2019 рр., %, млрд дол США

Складено автором на основі [41],[42]

Аналіз даних демонструє загальне збільшення обсягу ВВП, фіксований рівень безробіття, динамічне зростання податкового навантаження, що формує четверту частину загального ВВП Південної Кореї та низький рівень інфляції. В

2019 році в економіці країни, через падіння обсягів експорту, виникла дефляція на рівні практично 1%. В якості превентивних заходів на тлі імовірної рецесії, грошово-кредитну політику країни було послаблено. Регуляторний інструментарій застосований Центральним Банком Кореї включав: зниження відсоткових ставок, перегляд прогнозованих і планово-встановлених показників інфляції і економічного росту та їх зниження [44,45,46].

Історичний розвиток експортної орієнтації країни, а саме кошти акумульовані в процесі цієї діяльності сприяли подальшій розбудові економіки Південної Кореї і переходу на третій етап розвитку, з вектором на важку промисловість при контролюванні обсягів іноземного капіталу в країні. Інвестиції з боку іноземних партнерів покликані були підтримати та продовжити збільшення економічного розвитку та експортної динаміки.

Рушійним інструментом в процесі переходу від аграрної до індустріально-інноваційної форми економіки стало введення планової моделі економіки та проведення фінансово-податкових реформ, які в значній мірі полягали у залученні великої частки інвестицій у формі іноземного капіталу з Японії та США.

Можна виділити 4 головні напрями на яких ґрунтується успіх вжитих реформ:

- планова економіка та режим диктатури, реалізувались шляхом активного втручання державних регуляторних органів в економіку та підприємницьку діяльність;
- глобальна націоналізація, що характеризувались масштабним переходом під контроль держави транспортної, енергетичної, водопостачальної інфраструктур та в повному обсязі, банківської системи;
- стимулювання малого й середнього бізнесу, через надання найбільш успішним підприємствам державних субсидій та зменшення податкового навантаження, а також створення великих промислових груп, за рахунок об'єднання малих підприємств, що призвело до виникнення крупних корпорацій-лідерів на світовій арені;

- експортоорієнтованість, створення сприятливих умов для корейських експортерів, шляхом надання субсидій та кредитування, як в вітчизняних так і в іноземних банках під державні гарантії [26].

Такі заходи монетарної та фіскальної політики сприяли активізації економічного росту та посилення позиції Південної Кореї на світовій арені, а також збільшенню обсягів накопиченого капіталу, що дало можливість країні перейти на наступний етап розвитку.

Четверта фаза почалась в 1990 роки і продовжується до сьогодні, вона характеризується розвитком високих технологій. Державними регуляторними органами застосовуються агресивні заходи бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, в форматі оптимального перерозподілу бюджетних коштів та реінвестування значної їх частини в інноваційну сферу. Ефективність даних заходів можна оцінити проаналізувавши частку високотехнологічних продуктів в загальному експорті (рис. 2.8)

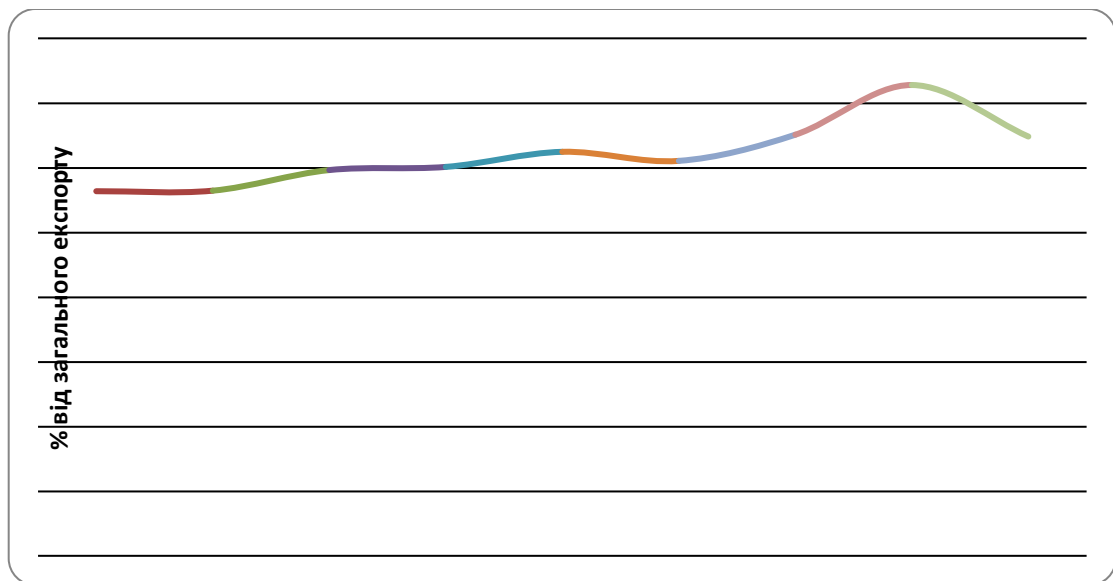

Рис. 2.8 Частка високотехнологічних товарів в загальному експорті Південної Кореї в 2011-2019 рр., % [43]

Поступовий розвиток різних галузей економіки став дієвою стратегією подолання кризових явищ після виходу з під Японського регулювання та воєнних дій. Збільшення бюджетної бази за допомогою заходів грошово-

кредитної та бюджетно-податкової політики посприяло швидкому та результативну розвитку Південної Кореї.

Тим не менш, тенденція до зниження показників експорту, а також часткове зменшення рівня ВВП в 2019 році, посилилось в період світової пандемії в 2020-2021 роках.

Розмір ВВП в 2020 році знизився на 1%, що окрім світового кризового становища пояснювалось також і тим, що головні експортні партнери Кореї, США і Китай вжили заходи протекціонізму та загострили торгові відносини, відповідно. Обсяги експорту в 2020 році скоротились більше ніж на 2%.

Владою Південної Кореї, було вжито антикризові заходи, шляхом застосування методів грошово-кредитної та податково-бюджетної політики:

- було переглянуто план державного бюджету, відповідно до поточної економічної ситуації та створено і затверджено новий, а також оновлено інфляційне прогнозування;
- застосування методів облікової політики, збільшення обсягів облігацій придбаних Центральним банком країни;
- зниження процентної ставки, для підтримання малого та середнього бізнесу;
- відбувся перерозподіл бюджетних коштів, з орієнтацією на збільшення обсягів бюджетних видатків для надання допомоги різним групам населення. Для цього була виділена значна частина коштів 42,2 трлн національної грошової одиниці [45].

Комплексне застосування регулюючих методів фіскальної та монетарної політики посприяло підвищенню показника ВВП Південної Кореї на 1,8% (вище очікуваного 1,1%) в першому кварталі 2021 року, порівняно з аналогічним минулорічним періодом [46]. Значно покращились також показники експорту на 4,5% до показників 4 кварталу 2020 року. Загалом економісти прогнозують Південній Кореї одне з найшвидших відновлень економіки на світовому ринку.

Ще однією країною, що продемонструвала ефективний розвиток економіки за допомогою заходів фіскальної та монетарної політики є Тайвань.

Не зважаючи на той, що факт серед інших азійських тигрів, Тайвань не є найбагатшим, дані стосовно паритету купівельної спроможності ВВП на душу населення представлені на діаграмі 2.7, доцільно розглянути методологію, що допомогла владі стимулювати економічне піднесення країни:

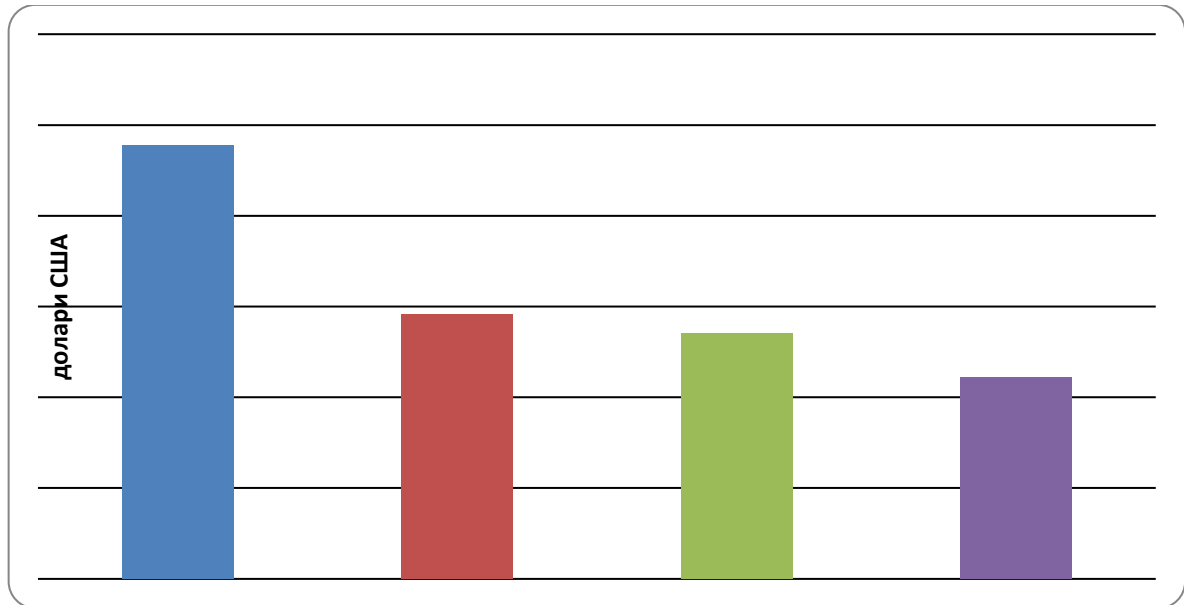

Рис. 2.9 ВВП на душу населення ПКС в країнах «азійських тигрів» в 2020 р.,
дол США [48]

Початкові етапи розвитку економіки регіону ґрунтувались на експортуванні рису та значній частці іноземних інвестицій, переважно від уряду США. Подальшим вектором економічного росту Тайваню є перехід країни від стану аграрної до інноваційної. В цьому процесі значну роль відіграла земельна реформа, що ґрунтувалась на викупленні державою надлишкових територій у землевласників та продаж їх селянам, для стимулювання попиту останніх урядом пропонувались вигідні умови кредитування на тривалий період. Результатом впровадженої реформи стало:

- організація нового класу земельних власників серед сільського населення;
- надання колишнім землевласникам достатнього капіталу за землю і тим самим створенням групи національних інвесторів;
- формування умов для становлення малого бізнесу;
- активізацію зміни пріоритетів з аграрних на інноваційні.

Розглядаючи особливості механізму проведеної реформи, потрібно виділити окремий інструмент бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, що в значній мірі посприяв її ефективності:

- зменшення рівня орендної плати за використання державної землі, що посприяло стимулюванню попиту селян на її купівлю та подальший продаж земельних ділянок великих землевласників.

Новий інвестиційний клімат, що утворився в результаті проведення аграрної реформи, став підґрунтям для створення та розвитку малого бізнесу. До того ж завдяки бюджетно-податковому регулюванню, уряду вдалось перерозподілити бюджетні кошти отриманні від торгівельних операцій із землею на розбудову промислового сектору та відкриття нових шляхів для міжнародної торгівлі. На сьогоднішній день, Тайвань є експорто-орієнтованим регіоном, що видно з наступних даних:

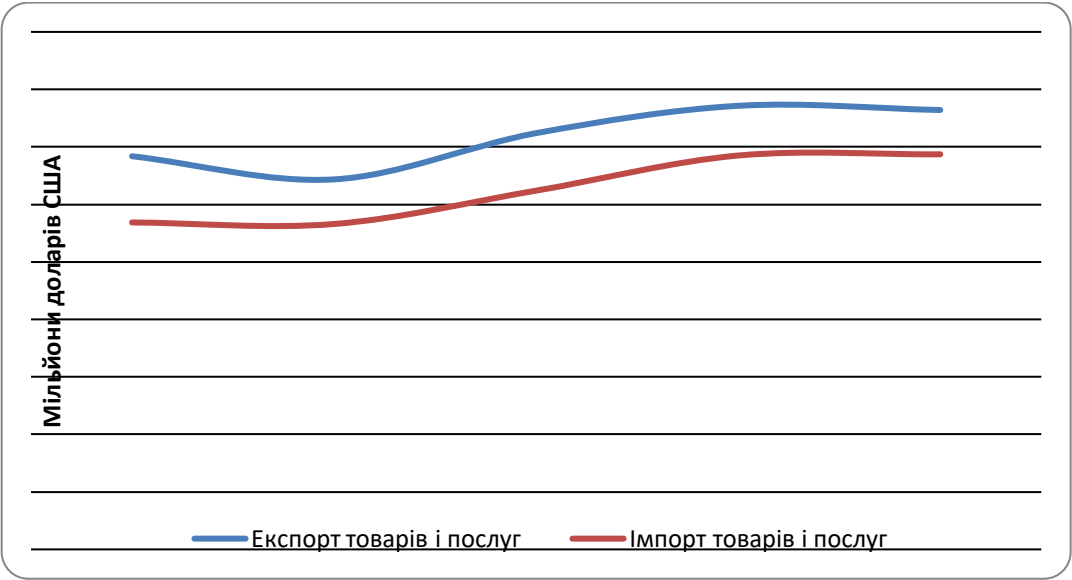

Рис. 2.10 Експорт та імпорт товарів і послуг Тайваню в 2015-2019 рр., млн. дол США [49]

Таблиця 2.11

Очікувана динаміка експорту та імпорту товарів і послуг Тайваню в 2020-2025 рр.

Рік	2020	2021	2022	2023	2024
-----	------	------	------	------	------

Зміна обсягу експортованих товарів і послуг	1,3%	0.7	5,3%	2,6%	1,8%
Зміна обсягу імпортованих товарів і послуг	-2.4	-0.4	6,3%	3.0	2,1%

[50]

Відповідно до прогнозів економістів, експортна динаміка буде позитивна протягом наступних 4 років.

Розвиток економіки Тайваню, посприяв створенню високотехнологічних промисловості, що активно продовжується і сьогодні.

Серед основних складових успіху економічного розвитку регіону, можна виділити:

- помірний рівень втручання держави;
- створення урядом чіткого плану, обрання пріоритетних напрямів стратегії розвитку;
- стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу;
- інвестування в освітню сферу, що забезпечило високий рівень кваліфікації національних працівників.

На сьогоднішній день динаміка росту економіки Тайваню є позитивною, попри факт світової кризи загальний показник ВВП зберігає тенденцію активного росту (рис. 2.12):

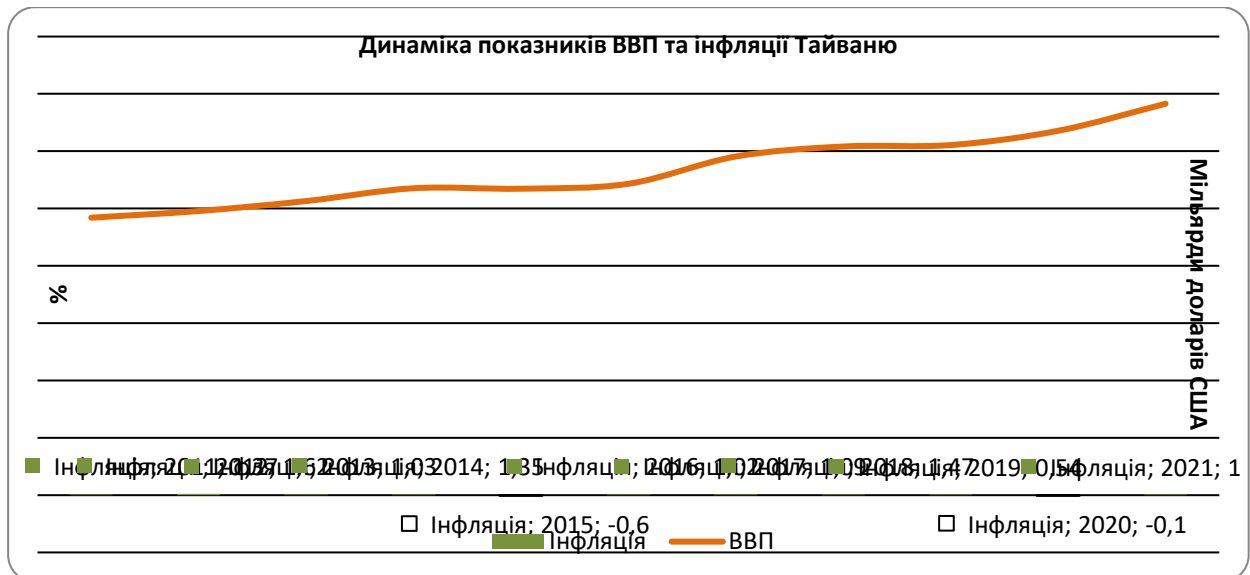

Рис. 2.12 Динаміка показників ВВП та інфляції Тайваню в 2011-2021 рр., млрд дол США, % [51]

Економіка Тайваню є однією з найменш постраждалих через пандемію коронавірусу. Такого результату вдалось досягти завдяки ефективній роботі уряду:

- протягом останніх років влада Тайваню виділяє великі суми з державного бюджету на розвиток біо-медичної сфери, попередні напрацювання дозволили використовувати новітні технології для протидії поширенню захворювання;
- збільшення частки високо технологічних товарів в загальному обсязі експорту;
- припинення експортування медичних товарів, особливо захисних масок.

Також потрібно зауважити, що високий рівень довіри населення до влади забезпечив належний рівень дотримання встановлених вимог та обмежень.

Підбиваючи підсумки досвіду регулювання та розвитку економіки країн азійських тигрів можна виділити наступні спільні риси:

- залучення інвестиційною підтримкою з боку інших держав (переважно США);
- проведення реформ, створення нових регулюючих органів (за такої необхідності), формування довгострокового плану розвитку, розробка поетапної стратегії;
- орієнтація на експорт;

- накопичення капіталу від експорту та перерозподіл бюджетних коштів на інші сфери, переважно: освіта, медицина, промисловість;
- за допомогою інструментів грошово-кредитного механізму, створення сприятливого бізнес-клімату, як для національного виробника так і для іноземних корпорацій;
- розвиток високотехнологічних технологій, імплементації значної частки даної продукції в загальний експорт країни.

Потрібно також зауважити, що не зважаючи на різний рівень державного втручання в економіку та різний характер регулюючих заходів, рівень довіри населення до влади є достатньо високим в усіх країнах азійських тигрів.

2.2. Практика фіскального та монетарного регулювання економіки України

Проаналізувавши досвід розвитку економіки країн азійських тигрів, потрібно зауважити на тому, що на сьогоднішній день основними напрямками, що забезпечують їх економічну стабільність є експортна діяльність, а також активне функціонування інноваційної сфери, що дає змогу створювати високотехнологічну продукцію, проводити дослідження в галузі біомедицини та інше. Потрібно також підкреслити, що вагома частину успіху стрімкого розвитку цих регіонів, ґрунтується на високому рівні довіри населення до влади, завдяки створення прозорої системи державного регулювання.

На сьогоднішній день в Україні існують певні проблеми, як в системі бюджетно-податкового і грошово-кредитного регулювання так і в економіці загалом:

- велика частка тіньового ринку, за офіційними даними майже чверть від ВВП перебуває у тіньовому секторі;
- корупція;
- недостатня база для активного розвитку інноваційної галузі;
- дефіцит державного бюджету;
- недостатній рівень довіри населення до влади;

- низький рівень заробітних плат;
- інше.

Динаміка основних показників представлена на рис. 2.13

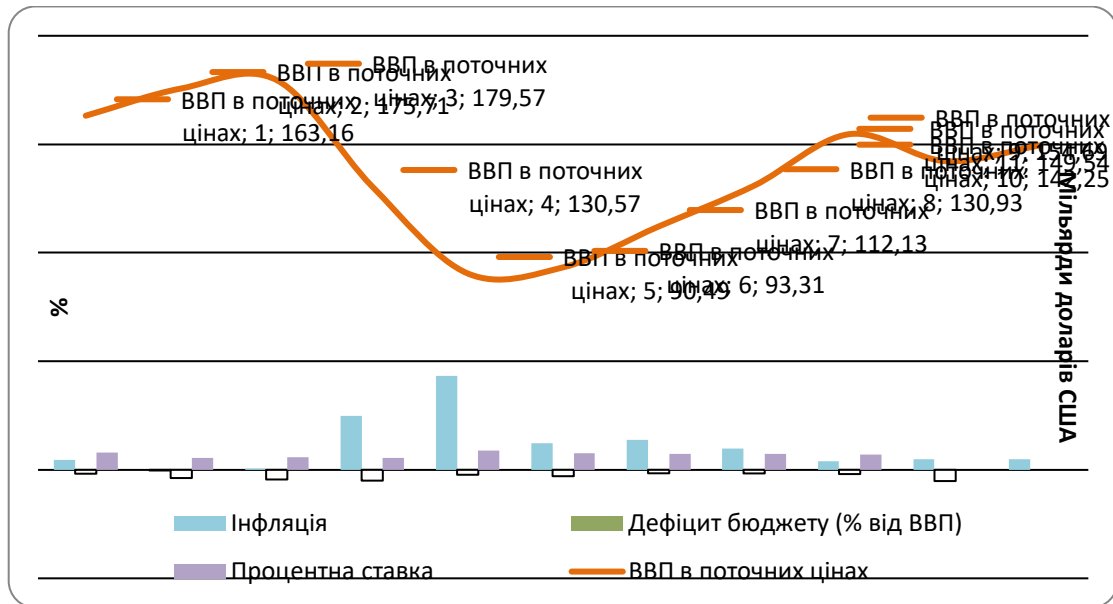

Рис. 2.13 Динаміка основних економічних показників України в 2011-2021 рр.,
%, млрд дол США

Складено автором на основі [53],[54],[55],[56]

Очевидно, що оновлення потребують як заходи бюджетно-податкового так і грошово-кредитного механізмів регулювання.

Спираючись на досвід азійських тигрів, можна сформулювати наступні кроки для змін в фінансово-податковій політиці:

- проведення реформи податкової системи, відповідно до якої зменшити рівень податкового навантаження на населення, що сприятиме скороченню частки тіньового сектору економіки та підвищення обсягів бюджетних надходжень;
- проведення земельної реформи, за прикладом Тайваню, що посприятиме залученню значної частки інвестицій;
- проведення реформи в адміністративній сфері, з орієнтацією на посилення заходів антикорупційної політики;
- посилення стабільності національної грошової одиниці, що надасть змогу нарощувати експортну діяльність, а також залучати більше іноземних інвестицій;

- вживання заходів для зменшення обсягів державного дефіциту;
- стимулювання розвитку внутрішнього ринку, малого та середнього бізнесу за прикладом Південної Кореї і тим самим підвищення рівня заробітної плати та збільшення обсягів споживчого та інвестиційного попиту;
- вживання заходів для таргетуванні інфляції при одночасному посиленні антимонопольної політики;
- перерозподіл державного бюджету для посилення сфер освіти та інновацій [57, с.256, 257].

Потрібно також зазначити, що вагомим важелем в процесі розвитку економіки країн азійських тигрів був експорт, що забезпечував значну частину наповненості бюджету. В Україні протягом останніх років зберігається тенденція від'ємного торгівельного балансу, що видно на рис. 2.14:

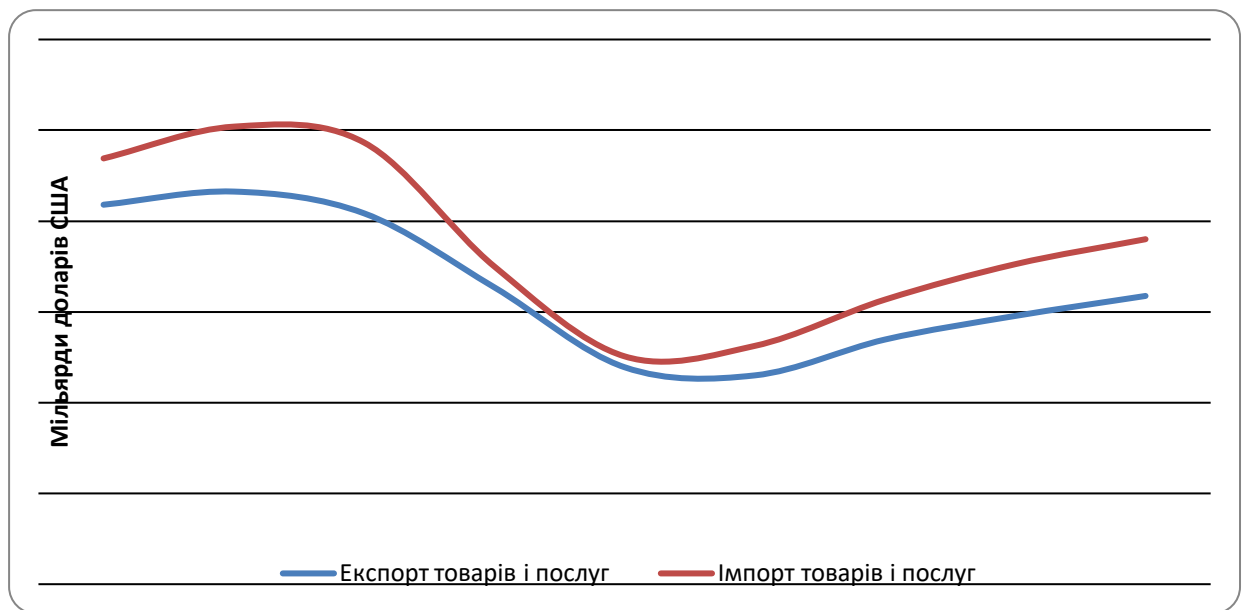

Рис. 2.14 Експорт та імпорт товарів і послуг України в 2011-2019 рр., млрд дол США [58], [59]

За умови запровадження дієвих регуляторних заходів грошово-кредитної та податково-бюджетної політики, зменшення податкового навантаження, створення спеціальних кредитних програм для малого та середнього бізнесу, підвищення заробітних плат, відбудеться стимулювання національного виробника, що надасть змогу наростити обсяги експорту з України та змінити пріоритети в міжнародній торгівлі на експортоорієнтованість. Паралельно з

цим, відбуватиметься покращення бізнес-клімату в країні, що надасть змогу залучити більшу частку іноземних інвестицій, адже протягом багатьох років обсяги іноземного капіталу в загальній частині ВВП України є дуже низькими:

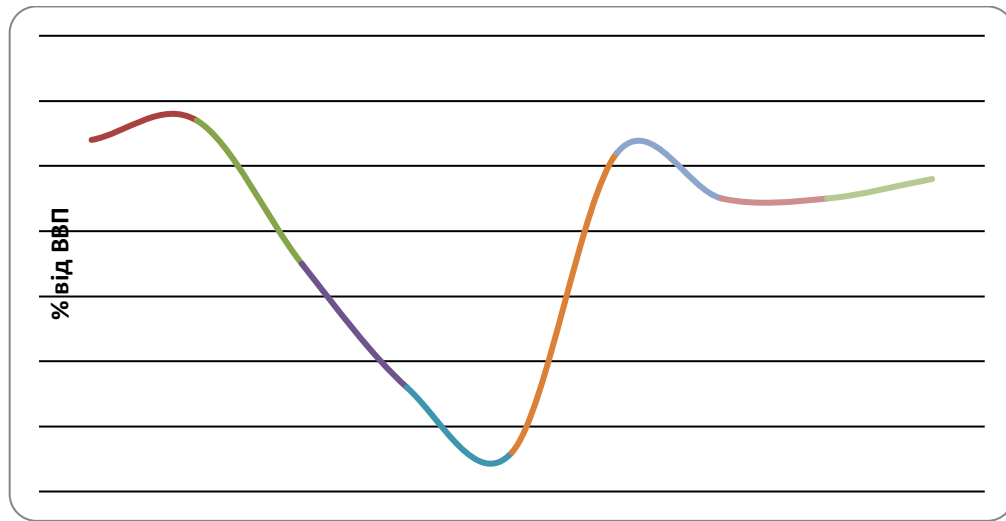

Рис. 2.15 Динаміка іноземних інвестицій в Україну в 2011-2019 рр., % від ВВП
[60]

Залучення інвестицій при ефективній міжнародній співпраці, сприятиме розбудові інфраструктури, енергетики, інновацій та інших галузей. Прикладом, дієвості даних заходів є успішний досвід Гонконгу і Сінгапуру, інноваційний розвиток яких в значній мірі відбувся завдяки залученню прямих іноземних інвестицій [62].

Для подальшого розвитку економіки необхідно етапом буде активне використання заходів бюджетно-податкової політики, а саме бюджетне планування та ефективний перерозподіл бюджетних коштів. Дії уряду повинні бути спрямовані на створення умов для підтримки розвитку інноваційної сфери діяльності в Україні.

На поточному етапі розвитку економіки України, рівень втручання уряду в економіку країни повинен бути високим, а дії фіскальної та монетарної політики відповідно узгодженими між собою. Серед низки факторів, в розрізі доцільності переймання практики азійських тигрів та високо імовірної можливості досягнення практичних результатів в довгостроковій перспективі є наступні схожі риси:

- вигідне географічне розташування країни;
- аграрна орієнтація;
- низький рівень заробітних плат (на початковому етапі розвитку);
- схожі корупційні проблеми;
- періодичні кризовий вплив на економіку.

За умови проведення повного оновлення фіскальної та монетарної політики при спиранні на досвід азійських тигрів, розвиток економіки України в довгостроковій перспективі, вбачається цілком можливим.

Висновки до розділу

Формування системи заходів та розробка ефективної стратегії розвитку макроекономічної сфери стали запорукою швидкого економічного піднесення окремих регіонів Азії: Гонконгу, Сінгапуру, Південної Кореї та Тайваню, що через одночасний стрімкий ріст були умовно сформовані в клас азійських тигрів. Серед основних факторів, що спричинили ефект «економічного дива» в цих країнах, були злагоджене використання механізмів бюджетно-податкової та грошово-кредитної політик: розробка чіткої стратегії, а також складання довгострокового плану розвитку; проведення реформ; формування нових регуляторних органів, або оновлення професійного складу існуючих; помірне, а подекуди і жорстке втручання влади в внутрішні ринково-економічні відносини; експортна орієнтація та залучення іноземних інвестицій для розбудови стійкої бюджетної бази; створення умов для формування малого та середнього бізнесу, а також залучення іноземних корпорацій; ефективний перерозподіл бюджетних коштів з орієнтацією на сфери освіти, медицини та інновацій.

Значні внески на розбудову освітньої галузі надали змогу азійським тиграм підготувати високоваліфікованих працівників, що відіграли важливу роль в подальшому становленні інноваційної галузі. На сьогоднішній день, в значний мірі, саме тривалий інноваційний розвиток є вагомим важелем подальшого розвитку економіки цих країн. Доцільно також зауважити, що протягом періоду активної розбудови економіки країн азійських тигрів,

регуляторна діяльність влади залишалась достатньо прозорою, що в значній мірі посприяло формуванню високого рівня довіри населення до влади.

В сучасних умовах світового кризового становища, викликаного пандемією коронавірусу, саме стійка фінансова база, що дозволяє уряду підтримувати населення; високий рівень економічно-соціального розвитку країн, що позначається на готовності медичної та інноваційної сфери ефективно співпрацювати та діяти в подібних умовах; а також довіра населення, сприятимуть швидшому відновленню економік країн азійських тигрів, порівняно із менш розвиненими державами.

Розглядаючи перспективи переймання досвіду стрімкого та ефективного розвитку Східних регіонів, потрібно зауважити, що Україна та члени азійських тигрів мають багато спільного, як в контексті географічно-аграрних можливостей, так і враховуючи низку проблем, що притаманна вітчизняній економіці, а також існувала в азійських тиграх на початку фінансово-соціальної розбудови. Серед схожих стартових умов можна виділити: аграрну базу країни, сировинну орієнтацію, наявність корумпованості, нерозвиненість експорту та загальна необхідність вдосконалення фіскальної і монетарної політики. Спираючись на подібність проблематики, переймання досвіду та характеру регулюючих заходів східних країн вбачається доцільним та перспективним в вітчизняних реаліях.

Серед основних напрямів змін податково-бюджетної та грошово-кредитної регуляторної діяльності вітчизняної влади, враховуючи азійський досвід, можна окреслити наступні: реформування податкової системи, з орієнтацією на зниження податкового навантаження; проведення земельної та антикорупційної реформ; вживання заходів для посилення стабільності національної грошової одиниці; орієнтація на створення сприятливих умов для розбудови малого та середнього бізнесу; ефективне таргетуванні інфляція; збільшення державних бюджетних трансфертів в перспективні галузі, а саме медичну, інноваційну та освітню та створення спеціальних умов для заохочення населення до їх розбудови. Такі зміни надасть змогу українській економіці

скоротити частки тіньового ринку, збільшити обсяги бюджетних надходжень, залучити значну частку іноземних інвестицій, зменшити розміри дефіциту державного бюджету.

В довгостроковій перспективі, за умови злагоджених дій уряду та врахування азійського досвіду, Україна має значні передумови для економічного розвитку.

РОЗДІЛ 3. Шляхи вдосконалення податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів

3.1. Пріоритетні напрями застосування податково-бюджетного та грошово-кредитного механізму на сучасному етапі

Проаналізувавши досвід розвитку економіки країн азійських тигрів, а також беручи до уваги значний вплив пандемії коронавірусу на світову економіку, потрібно зазначити, що заходи фіскальної та монетарної політики мають бути оновлені відповідно до поточних реалій, а також враховуючи перспективні напрями для економіки загалом.

Необхідно також зауважити на тому, що протягом періоду 2020-2021 року простежуються певні тенденції в характері застосування податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів регулювання економіки, зокрема:

- зміна фокусу з довгострокового на короткостроковий формат планування та прогнозування, що пояснюється хаотичною динамікою поширення та темпів захворювання коронавірусною інфекцією;
- перерозподіл бюджетних коштів та збільшення обсягів державної підтримки населенню;
- вливання бюджетних коштів в сфери медицини та охорони здоров'я;
- створення спеціальних програм та умов кредитування бізнес сфери, для протекції та стимулювання підприємницької діяльності;
- використання, у якості джерел для державних видатків, у формі підтримки населенню, коштів отриманих в межах фінансових трансфертів від міжнародних фондів.

В світовому регулюванні економічним становищем протягом року, простежується застосування дискреційної стимулюючої фіскальної політики, проте не можна сказати, що основної метою її проведення є виключно підвищення споживчого попиту, більший акцент робиться на стабілізацію рівня життя населення, а також надання підтримки бізнесу, через зміни в умовах кредитування. Ефективність заходів монетарної політики, упродовж періоду

відновлення світової економіки, порівняно із заходами податково-бюджетної політики, буде нижчою. Тенденція до використання м'якої грошово-кредитної політики, що характеризується в більшій мірі зниженими ставками, впливатиме також на зменшення рівня дохідності на ринку цінних паперів, проте за умови застосування комбінованих інструментів фіскальної та монетарної політики, надасть шанс країнам, що розвиваються розширити доступ на глобальний фінансовий ринок. Отже основним механізмом в процесі відбудови світової економічної стабільності можна вважати податково-бюджетну політику.

Більш детально розглядаючи сфери, що їх регулювання є особливо необхідним в сьогоdnішніх реаліях, а також беручи до уваги азійський досвід розвитку економіки, можна виділити наступні галузі, що потребують значної уваги та запровадження нового підходу в грошово-кредитній та податково-бюджетній політиці, для їх координації:

- медична сфера;
- міжнародна торгівля;
- малий та середній національний бізнес;
- сфера інновацій.

Так протягом останнього року велика увага заходів монетарної та фіскальної політики привернута до сфери медицини та охорони здоров'я. Медична криза, що спостерігається в багатьох країнах світу, пояснюється низкою причин:

- недостатній рівень бюджетного фінансування галузі;
- низький рівень заробітних плат медичних працівників;
- підготовка недостатньо кваліфікованих кадрів (погана розвиненість, або застарілість освітньої сфери).

Відповідно до докризового стану координації цих питань, країни продемонстрували різний рівень готовності медичної сфери до пікових ситуацій. Це першочергово, можна пояснити недостатнім рівнем фінансування галузі, а також структурою цього фінансування. Так в деяких країнах, переважно пострадянських, збільшення бюджетних видатків в медичну сферу

спричинено підвищенням рівня заробітної плати робітникам, яка тим не меш продовжує зберігатись на низькому рівні, при цьому в значній мірі саме розбудова галузі, відбувається за рахунок благодійних пожертв та приватних інвестицій від окремих громадян. Тим не менш, на сьогоднішній день, уряди країн, при формування планового бюджету, збільшують обсяги бюджетних видатків на сферу медицини та охорони здоров'я, не лише в напрямку підвищення рівня заробітних плат, а й спрямовують бюджетні кошти також на оновлення і закупівлю обладнання. В подальшому значну увагу потрібно буде також приділити підготовці висококваліфікованих працівників, що характеризуватиметься збільшенням обсягів бюджетних видатків також і на цю сферу, а в окремих країнах, можлива навіть необхідність проведення освітньої реформи. Окремим питанням є розбудова сервісів онлайн-діагностик, а також надання державної підтримки приватним медичним закладам, що може проявлятися у створенні нових програм кредитування, для сприяння активної діяльності цих установ на ринку. Така політика здатна пожвавити активність в секторі приватної медицини, а також дозволить державам уникати підвищення рівня безробіття.

Сфера міжнародної торгівлі також зазнала певних труднощів протягом останнього року. Серед основних викликів, що спричиняють спад торгівельної активності можна виділити наступні:

- закриття кордонів;
- зменшення обсягів виробництва, через вживання картинних обмежень на ведення діяльності в окремих сферах;
- відтоком значної частини іноземних інвестицій, через нестабільність світової ситуації, а також спадом економічної активності в країнах, куди були зроблені вклади;
- скорочення споживчого попиту на певні категорії товарів, переважно продукції не першої необхідності;
- збільшення витрат на ведення торгівельної діяльності;
- протекціоністська політика в країнах.

Сукупність вище зазначених негативних чинників позначається на обсягах ВВП та сприяє спадній динаміці цього показника.

Для подолання нанесених наслідків економіці, країни активно впроваджують заходи податково-бюджетної та грошово-кредитної політики, серед них можна виділити наступні:

- проведення антиінфляційної політики, для підтримання стану економіки;
- формування та надання пакетів допомоги в сфері фінансів і бізнесу, а також грошова підтримка населення;
- за можливістю зниження облікової ставки Національним банком;
- вживання заходів для стабілізації національної валюти;
- активне використання грошової підтримки від Міжнародних фондів;
- співпраця з Міжнародними фінансовими організаціями для збільшення обсягів валютних резервів;
- повне скасування або часткове зниження розміру імпорتنих мит та податків;
- спрощення процесу проведення митних процедур;
- зниження мит на експорт;
- проведення антидемпінгових заходів.

Тим не менш, попри попередні негативні прогнози, спад економіки та міжнародної торгівлі відбувається в меншій мірі від очікуваної. Експерти також зазначають, що відновлення активності міжнародної торгівлі та відповідне пожвавлення економічної системи, проходитиме швидше в розвинутих країнах.

В період пандемії під загрозою також в значній мірі опинився малий та середній бізнес. Значна кількість компаній вимушена була припинити своє існування на ринку, через банкрутство. Такі негативні ефекти пояснюються першочергово введенням обмежень на функціонування більшості громадських закладів, а також зниженням рівня споживчого попиту. Тим не менш, деякі компанії, що швидко пристосувались до нових умов та перевести свої діяльність в онлайн формат змогли зменшити обсяги понесених збитків. Для підтримання малого та середнього бізнесу, уряди країн застосовують стимулюючі заходи: створюють спеціальні програми допомоги, знижують

відсоткові ставки та подовжують терміни сплати за кредити. Також країни розробляють реформи, що передбачатимуть: збільшення частки участі малого та середнього бізнесу в економічній діяльності, сприятимуть підтриманню рівня ліквідності підприємств за допомогою використання низки заходів, спрямованих зокрема на запобігання скорочення робочих місць, а також полегшення процедури отримання державної допомоги. Важлива роль також приділяється зменшенню бар'єрів виходу на ринок, зокрема міжнародний, шляхом надання малому та середньому бізнесу завдань, що передбачають регіональний соціально-економічний розвиток.

Наступна сфера, що активно розвивається та розширюється як до початку світової пандемії так і в її період, інноваційна. Розвинені країни, протягом останніх років збільшують видатки з державного бюджету в цю галузь. В період карантину, значна частина проектів, в інноваційній сфері тісно пов'язана із медициною. Уряди активно виділяють кошти на забезпечення проведення наукових досліджень та процесу розробки вакцини проти вірусу. Для поживлення інвестиційно-інноваційної діяльності владі країн необхідно застосувати заходи бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики. Серед основних інструментів, які використовуються в світовій практиці можна виділити наступну групу податкових пільг:

- створення спеціальних умов для надання інвестиційно-податкового та дослідницько-податкового кредитування;
- впровадження податкової знижки при інвестуванні в інноваційну сферу;
- введення податкових канікул для нових підприємств;

Використання методів податкового регулювання в цій інноваційній галузі не лише сприяє стимулюванню збільшення інвестиційних потоків в цю сферу, а також здатне чинити позитивний ефект в наступних аспектах:

- розбудова сприятливого бізнес-середовища;
- загальне збільшення рівня інвестиційних трансфертів, як іноземних так і національних, що в значній мірі впливає також на підвищення рівня ВВП та частки зайнятого населення;

- в результаті збільшення ВВП, підвищення також поширюються на рівень доходів в країні, що шляхом податкових стягнень забезпечує наповнення державного бюджету та зростання економічної стабільності;
- перехід країни на використання енергетичних потужностей та підвищення рівня інноваційності в технологічних процесах виробництва, що також сприятиме підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародних ринках;
- збільшення обсягів експорту, завдяки експортуванню продукції та послуг інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність в світі під час пандемії, як вже зазначалось, переважно орієнтована на розробки в медичній галузі, а також характеризується укладанням внутрішньо національних міжгалузевих та міжнародних угод. Тим не менш, потрібно зауважити, що значні видатки на інноваційну сферу здатні спричинити бюджетний дефіцит, тому уряду необхідно враховувати швидкі темпи розвитку галузі та обсяги витрат на її підтримку, в процесі планування бюджету. Також доцільно зазначити, що високі темпи розвинення галузі, спричинятимуть необхідність розробки нових заходів бюджетно-податкової політики не лише для регулювання діяльності в межах інноваційної сфери, а також для знаходження оптимального методу стягнення податків з вироблених продукції та послуг.

Отже, можна зазначити, що криза спричинена світовою пандемією, позитивно вплине на розвиток податково-бюджетної та грошово-кредитної сфери, сприятиме знаходженню нових методів ефективного комбінування інструментів, а також розвитку окремих галузей завдяки їх підтримці з боку держави.

3.2. Фіскальна та монетарна політика як фактор економічного розвитку

Проаналізувавши застосування податково-бюджетного та грошово-кредитного механізмів як інструментів регулювання та чинників розвитку економіки на досвіді розвинутих країн світу, а також розглянувши приклади стану внутрішніх показників ринку за неефективного використання фіскальної

та монетарної політики, окресливши сфери, розбудова яких є пріоритетним вектором поточного світового фінансово-податкового інструментарію, потрібно також зазначити можливі шляхи оновлення.

Наявний комплекс заходів податково-бюджетної політики є приблизно однаковим в різних країнах, тим не менш характер їх застосування на світовій арені різниться, що призводить до неоднакового рівня розвитку країн і безпосередньо стану економіку.

Для підтримання та стимулювання країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою, урядам цих держав доцільно орієнтуватись на досвід розвинутих та високо розвинутих країн аналізувати їх шлях розбудови та адаптувати вжитий інструментарій відповідно до поточних національних реалій. На шляху до розвитку, значною допомогою також виступає підтримка Міжнародних організацій та фондів, що їх основною задачею є надання грошової та соціальної підтримки при кризових ситуаціях та збільшенні дефіциту державного бюджету.

Тим не менш, поточний стан світової економіки, дещо змінився порівняно із докризовою ситуацією спричиненої пандемією. Однак, розвинуті країни мають значні переваги в цій ситуації, через налагоджену систему фіскального та монетарного регулювання, а також позитивний докризовий стан економіки, що особливо помітно в порівнянні із менш розвинутими державами.

В розрізі такої розбіжності, доцільним є не лише перегляд та оновлення наявних інструментів грошово-кредитної та податково-бюджетної політики, а також пошук нових шляхів для їх вдосконалення.

Найбільш перспективним напрямом в процесі оновлення світового регулювання економіки фіскальними та монетарними механізмами, можна розглядати створення загальної світової системи регулювання, що орієнтуватиметься на формування сприятливих умов для світової торгівлі, а також, за умови вдалої реалізації здатне буде налагодити політично-економічні відносини між різними країнами.

Орієнтиром та прикладом при розробці даної програми можна вважати Податкове право Європейського Союзу, що ґрунтується на комбінації національного податкового права держав членів та міжнародного податкового права. В рамках цієї програми за країнами зберігається самостійність прийняття рішень урядів стосовно формування внутрішніх прямих податків, зокрема в розрізі доходів фізичних осіб та компаній. Окрім цього урядом ЄС формується загальні умови податкової політики, що регулює діяльність на єдиному ринку, і які не мають бути порушені країнами-членами в національній податковій політиці. Основної ідеєю такої системи, є створення приблизно однакових умов для ведення бізнесу та торгівлі на міжнародному ринку, а також сприяння розбудові економік країн ЄС. Одним з головних інструментів в процесі реалізації даної ідеї є підтримання нейтралітету фіскальних заходів, що проявляється у формуванні однакового відношення до продукції національного виробництва та імпортованої. Чинниками, що сприяють такому стану є повне скасування або часткове зниження митних податків на імпортовані товари.

Очевидно, що створення схожої за змістом програми, що буде охоплювати світовий ринок є дещо складнішою. По-перше, через те, що рівень розвитку країн на міжнародній арені доволі різний, по-друге, через наявність загострених політичних конфліктів між деякими державами, і також важливим стримуючим фактором є закритість економіки певних країн, або ведення протекціоністської політики.

Однак за умови вдалої розбудови світової податкової системи та її ефективного впровадження, можливе не лише підвищення рівня розвитку в країнах, що також призведе до часткового або повного зникнення необхідності проведення протекціоністської політики, а також створить сприятливі умов для вирішення міжнародних конфліктів.

Розбудова такої системи в знаній мірі повинна ґрунтуватись на наступних факторах:

- формування списку товарів, що на їх створення орієнтована країна та вироблення яких є найменш затратним в ній;

- аналіз специфіки та характеру проведення податково-бюджетної політики в країнах і формування світового регламенту з їх урахуванням;
- встановлення середнього рівня дозволеної кількості обсягів імпортованих та експортованих товарів (в залежності від рівня ВВП) для того щоб зменшити імовірність створення від'ємного сальдо торгівельного балансу;
- обумовлення та окреслення строків функціонування такої системи, сутність даного проекту полягатиме в підтриманні та стимулюванні розвитку економік країн, що розвиваються та мало розвинутих країн, тим не менш обмеження обсягів світової торгівлі може негативно вплинути на стан економік розвинутих країн, в яких частка загального експорту складає значну частину ВВП. Тривале функціонування системи може призвести до стримування їх розвитку та навіть створення умов для переходу економіки в рецесію.
- надання інвестицій з міжнародних фондів на розбудови промислових підприємств в країнах, з нижчим рівнем розвитку економіки, що створить умови для збільшення обсягів виготовленої продукції в цих державах і тим самим стимулюватиме їх для нарощування експортної діяльності.

Як одним із ще нерозглянутих результатів від створення такої системи, можна зазначити стабілізацію грошової національної одиниці, через збільшення обсягів торгівлі на міжнародному ринку. Це також позитивно вплине на фінансову стабільність в країні. До того ж підвищення рівня ділової активності сприятиме розбудові грошово-кредитної сфери, завдяки очікуваному пришвидшенню обігу цінних паперів на фінансовому ринку. Також можна спрогнозувати збільшення внутрішньої інвестиційної діяльності, що пояснюватиметься зменшенням показника безробіття, та збільшенням заощадженням в результаті активних процесів експортування та розвитку промисловості. При цьому потрібно зауважити, що для запобігання перегріву економіку, а також контролю за обсягами грошової маси в обігу, Центральним банком повинен застосуватись дієвий монетарний інструментарій, зокрема проведення антиінфляційної політики, а саме політики доходів, що передбачає встановлення граничних показників зростання заробітних плат та доходів.

Отже варіант створення єдиної міжнародної податкової системи, як шлях розвитку механізмів фіскальної та монетарної політики є достатньо перспективним через можливість зменшення рівня національних конфліктів, а також створенням сприятливих умов для розвитку економіки в багатьох країнах. Тим не менш потрібно зауважити, що для вдалого функціонування цієї системи, необхідне узгоджене внутрішнє проведення грошово-кредитної та податково-бюджетної політики, для підготовки населення та економіки до виходу на міжнародну арену, а також зменшення ризиків для національної економіки в процесі функціонування міжнародної податкової системи.

Попри факт наявної можливості вдосконалення фіскальної та монетарної політик, потрібно також зазначити, що поточні регулюючі інструменти не виключають змогу країн досягати економічного розвитку при їх застосуванні. Тим не менш, швидкість змін світового політичного, економічного та соціального становищ вимагають від урядів проведення певного оновлення податково-бюджетної та грошово-кредитної систем. На разі оперативність при адаптації до змін, є ключовим фактором в процесі відновлення економіки та забезпечення її подальшого розвитку.

Висновки до розділу

Зміни в світовій економіці, що відбулись протягом останнього року сформулювали певні тенденції в характері податково-бюджетної та грошово-кредитної політики. Спостерігається зміщення фокусу фіскальних та монетарних заходів на регулювання, стимулювання та розбудову окремих галузей, зокрема, сфери медицини та охорони здоров'я, міжнародної торгівлі, малого та середнього бізнесу, а також інноваційної діяльності. Для ефективного відновлення економік та зменшення негативних наслідків світової кризи, уряди країн проводять активну податково-бюджетну політику, з орієнтацією на збільшення бюджетних видатків в вищезазначені сфери, а також в форматі грошової допомоги населенню. Сучасне світове регулювання економіки також характеризується підвищенням та фокусуванням на заходах фіскальної

політики при одночасній тенденції до пом'якшення монетарних заходів. Важлива роль в підтримці країн відграють Міжнародні фонди.

Значну перевагу в процесі відновлення та подолання фінансово-соціальних наслідків від пандемії, мають країни, уряди яких в докризовий період протягом тривалого часу виділяли великі обсяги державного бюджету на розбудову медичної та інноваційної галузей.

Світова кризова ситуація, також, відкриває можливості для оновлення та формування нових форматів ведення фінансової та монетарної політики. Одним з можливих шляхів розвитку регуляторних механізмів, можна вважати створення єдиної міжнародної податкової системи, за прикладом Податкової системи ЄС. Така програма може позитивно вплинути на соціально-економічний розвиток країн, зокрема сприятиме стабілізації національної грошової одиниці, збільшенню інвестиційних потоків, активізації діяльності на ринку цінних паперів, зниженню рівня безробіття. Запровадження загальної світової податкової системи надати можливість мало розвинутим країнам сформувати високі стандарти внутрішніх регуляторних політик, а в країнах, що розвиваються сприятимуть економічному розвитку. До того ж дана система дозволить зменшити політичну напруженість між окремими державами. Проте така програма має певні недоліки, для подолання яких, а також за для підвищення ефективності роботи системи необхідне узгодження функціонування грошово-кредитної та податково-бюджетної політики на внутрішньому ринку. Тим не менш, розвиток сфери регуляторних механізмів, як чинників стабілізації, регулювання та розвитку економіки вбачається можливим та доцільним, як на мікро- так і на макрорівні. Поточні реалії стану світової економіки, доводять факт необхідності оновлення регуляторної системи, а також практично демонструють економіко-соціально результати розвитку країн, що змогли швидко адаптуватись до змін.

ВИСНОВОК

Податково-бюджетний та грошово-кредитний механізм регулювання економіки, є багатоскладовою системою з широким інструментарієм, що застосовується для контролювання, регулювання та забезпечення стабільного розвитку економічно-соціального рівня країни. Характер засобів фінансової та монетарної політики змінюється в залежності від глибини втручання держави в економічні процеси, фази економічного циклу та очікуваного стану макроекономічних показників, таких як ВВП, облікова та податкова ставки, спрямованість та обсяги бюджетних трансфертів в різні галузі, іноземні та внутрішні інвестиції. Загальною метою використання механізмів грошово-кредитної та податково-бюджетної політики є:

- створення дієвої регуляторної бази механізмів наповнення бюджету держави;
- розробка реалістичного планування та прогнозування для ефективного перерозподілу бюджетних коштів;
- забезпечення збалансованості бюджету та торговельного балансу;
- подолання та пом'якшення ефекту від кризових явищ;
- стримування інфляційних процесів;
- забезпечення гідного рівня життя громадян, враховуючи рівень заробітних плат та зайнятості населення;
- створення сприятливих умов для стимулювання національного виробника;
- інші.

Дотримання виконання цих цілей забезпечує стабільний економічний розвиток країни, за умови подолання проблем, які виникають в процесі регулювання, а саме: неузгодженість заходів бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики, часові лаги при прийнятті рішень, а також неточність при прогнозуванні та плануванні.

Багаторічні дослідження іноземних та вітчизняних науковців, доводять збільшення ефективності регуляторних заходів при комбінуванні окремих інструментів фінансової та монетарної політики та їх вчасному впровадженні. Тим не менш, науковцям не вдалось сформулювати універсальний метод

обрання та поєднання механізмів, для досягнення гарантовано високих результатів. Це надає можливість для подальшого розвитку фінансової та монетарної галузей, формування нових інструментів, програм та орієнтування на різні сфери. В той же час не можна заперечувати ефективність наявних методів регулювання, що практично доведена багаторічним досвідом, зокрема проведення ефективної податково-бюджетної та грошово-кредитної політики стало рушійним фактором в процесі економічного піднесення окремих регіонів Азії: Гонконгу, Сінгапуру, Південної Кореї та Тайваню, що продемонстрували ефект «економічного дива» та були умовно об'єднані в клас «азійських тигрів». Стрімких темпів розвитку їм вдалось досягти завдяки узгодженому використанню механізмів та інструментів фінансової і монетарної політики, що характеризувалась формуванням чіткої стратегії на основі глибокого аналізу економічної кон'юнктури та складання плану розбудови країни в довгостроковій перспективі.

Серед основних заходів, що були вжиті урядами було проведення реформ; часткове формування нових органів регулювання, реорганізація професійного складу вже існуючих; нарощування експортних потужностей, формування позитивного сальдо торговельного балансу, що дало змогу залучити великі обсяги іноземних інвестицій; розбудова стабільної бази бюджетних коштів та запровадження ефективних заходів для їх поповнення; створення умов для стимулювання розвитку вітчизняного бізнес-середовища; заохочення іноземних корпорацій до розміщення потужностей на території «азійських тигрів». Широка низка коригуючих заходів також підкріплювалась помірним, а в окремих регіонах жорстким рівнем втручання влади у внутрішні ринково-економічні відносини.

Сукупність проведеної регуляторно-коригуючої політики стала запорукою розвитку, сформувала високий рівень довіри населення до влади, а також надала змогу державі виділити значні кошти на розбудову медичної, освітньої та інноваційної сфер. Розвиток цих галузей не лише сформував клас висококваліфікованих працівників, а також посприяв збільшенню експорту,

завдяки виробництву високотехнологічних товарів. На сьогоднішній день одним із факторів, що в значній мірі пом'якшує негативні наслідки світової пандемії в «азійських тиграх», є саме висока розвиненість сфери медицини та інновацій, що в поєднанні із сильною фінансовою підтримкою населення, вчасному впровадженню обмежувальних заходів та їх чітким дотриманням громадянами, забезпечить швидке відновлення економік цих регіонів, порівняно із меншим розвинутими країнами.

Для того щоб досягти стабільного економічного становища, а також сформувати тенденції до розвитку, Україні доречно спиратись на азійський досвід, переймати та імплементувати окремі методи. Доцільність використання практики східних регіонів пояснюється схожими початковими умовами та подібним характером проблематики, зокрема:

- вигідне географічне положення;
- потужна аграрна база та сировинна орієнтація;
- наявність корумпованості;
- нерозвиненість експортної діяльності.

Сукупність існуючих можливостей та проблем вітчизняної економіки призводить до очевидної необхідності оновлення та вдосконалення податково-бюджетної та грошово-кредитної політики. Основними напрямками змін фіскального та монетарного регулювання, спираючись на досвід «азійських тигрів» слід вважати: зменшення податкового тиску на населення, проведення антикорупційної та земельної реформ, нарощування експортної діяльності, стабілізація національної валюти, формування сприятливого бізнес-середовища, таргетуванні інфляції, збільшення державного фінансування медичної, освітньої та інноваційної галузей. За умови ефективного оновлення української регуляторної системи, в довгостроковій перспективі вітчизняна економіка здатна скоротити частку тіньового ринку, підвищити рівень довіри населення до влади, залучити іноземні інвестиції, зменшити розмір державного дефіциту бюджету та досягти значного економічно-соціального розвитку.

Загалом, глобальні тенденції до змін в характері, методах, інструментах та пріоритетних галузях спрямування фіскальної і монетарної політики, активно простежуються в світовій економіці протягом пандемії коронавірусу. Поточні реалії формують тенденції до зміни вектору пріоритетного спрямування податково-бюджетних та грошово-кредитних інструментів до окремих галузей, а саме сфери медицини та охорони здоров'я, світової торгівлі, малого і середнього бізнесу та інноваційної діяльності. Доцільність зміни пріоритетів підтверджується тенденцією до швидкого відновлення економік високорозвинених країн, що протягом тривалого часу проводять активне фінансування медичної та інноваційної галузей. Також для ефективного відновлення стану економіки і зменшення дестабілізуючих наслідків поточної світової кризи, в світі спостерігається підвищення фокусування на використанні заходів податково-бюджетної політики, зокрема збільшення обсягів бюджетних трансфертів вище зазначені галузі та співпраця із Міжнародними фондами для забезпечення достатнього рівня фінансової допомоги населенню, в той же час монетарні заходи запроваджуються в порівняно м'якій формі.

Поточна світова економічна ситуація формує можливості для оновлення та формування нових форматів ведення фіскальної та монетарної політики. Зокрема, можна розглянути варіант створення єдиної податкової системи за прикладом Податкової системи ЄС. Перспективами введення такої програми є: стабілізація національної валюти, збільшення інвестиційної діяльності, відновлення активної діяльності на ринку цінних паперів, зменшення безробіття та зниження політичного напруження між окремими країнами-учасниками. До того ж, особливі переваги, від залучення в єдину світову податкову систему, матимуть мало розвинуті та країни, що розвиваються. Це пояснюється необхідністю формування та дотримання в них високих стандартів внутрішньої регуляторної політики, що в значній мірі посприяє формуванню умов для економічного розвитку. Тим не менш, для ефективного функціонування даної програми необхідно обов'язкове узгодження заходів фіскальної та монетарної політики в кожній країні.

Це ще раз підтверджує доцільність та перспективність оновлення і розбудови сфери податково-бюджетного та грошово-кредитного регулювання, як дієвого механізму для стабілізації, регулювання та розвитку економічної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кравець В. І. Основні напрями фінансової політики в умовах економічних перетворень / Економічна наука / Економіка та держава – 2018. – №9. С.55-60.
2. Дубинецька П. П. Податкове регулювання в системі управління національним господарством: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.00.03/ Павлина Петрівна Дубинецька – Л., 2015 – 254 с.
3. Куценко Т. Ф. Бюджетно-податкова політика: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 508 с.
4. Швайко М. Л. Особливості грошово-кредитної політики України в сучасних умовах/ Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна – 2016. – С.82-86.
5. Колодізєв О. М. Гроші і кредит/ О. М. Колодізєв, В. Ф. Колесніченко - К: Знання - 2010. – с.615.
6. Дзюблик О. В. Гроші та кредит : підручник / за ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : ТНЕУ, 2018. – 892 с
7. Вдовиченко А. Вплив економічних і політичних циклів на дискреційну складову фіскальної та монетарної політики в Україні/ А. Вдовиченко, Г. Орос – Світ фінансів 2 – 2014. – С.7-19.
8. Арістов Ю. Ю. Бюджетна система як інструмент соціально-економічного розвитку країни / Економічна наука / Економіка та держава – 2020. - №3. С.154-159.
9. Bortz P. G. Keynes's Theories of the Business Cycle: Evolution and Contemporary Relevance - Levy Economics Institute – 2021. - №986 – 25 с.

10. Ю. Петленко, Є. Милованова ВІСНИК Київського національного університету імені Тараса Шевченка ISSN 1728-3817// Теоретичні та методологічні аспекти фіскальної політики держави // 2017; 1(190) – С. 28-35.
11. Мороз А. М. Центральний банк та грошово-кредитна політика/ А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.;— К.: КНЕУ, 2005. — 556 с.
12. Крилова О. В. Особливості грошово-кредитної політики національного банку України / Економічна наука / Інвестиції: практика та досвід – 2018. - № 23 – С.23-26.
13. Маніулов О. В. Кейнсіанський та монетаристський підходи до грошово-кредитного регулювання національної економіки / Наукові праці НДФІ – 2018. - № 1 (82) – С.99-107.
14. Державне регулювання/Основні принципи бюджетно-податкової політики: реферат – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/gov_reg/18588/
15. Роль податкового механізму у формуванні бюджетних ресурсів держави: студентська наукова робота – КНТЕУ –с.33– [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knute.edu.ua/file/NjY4NQ==/c93d0db941704a3e2fe9437d57c93fa6.pdf>
16. Адамов Д. В. Сутність та значення податкового механізму у розбудові теорії державного управління – Менеджер – 20115. - №1(69) – С. 149-155.
17. Грицюк І. В. Бюджетно-податкові інструменти регулювання дефіциту бюджету/ “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 2. – С. 146-152.
18. Дзюблюк О. В. Грошово-кредитне регулювання у механізмі забезпечення макроекономічної стабілізації і ефективності функціонування банківської системи України: монографія/ О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Ю. М. Балянт, Г. Р. Галіцейська, Г. М. Забчук, О. О. Іващук, Р. В. Левченко, О. Л. Малахова, З. К.

Сороківська, Г. М. Марковецька, Л. М. Прийдун, В. Я. Рудан, О. В. Метлушко, Л. О. Матлага - ТНЕУ, 2014. – 530 с.

19. Пасічний М. Д. Бюджетно-податкова та монетарна політика економічного розвитку: автореферат, дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 08.00.08 – Микола Дмитрович Пасічний – К., 2019 – с.39

20. Тарангул В. І. Бюджетно-податковий механізм у системі фінансового стимулювання розвитку регіонів/ Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право) – 2012. - № 4(59) – С. 74-81.

21. Лутанюк Ю. І, Малицький В. В. Основні методи боротьби з інфляцією/ Наукові конференції 81 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/lutanyuk-yui-malitskiy-vv-osnovni-metodi-borotbi-z-inflyatsieyu/>

22. Круш П.В., Тульчинська С.О. Макроекономіка: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2008. - 400 с.

23. Гудзова О. О. Механізми реалізації грошово-кредитної політики в системі зміцнення фінансової безпеки України: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук: 21.04.01/ Оксана Олегівна Гудзовата – К. 2019 – 421 с.

24. Майданюк В. Шлях «тигрів». Чи здатна Україна перескочити з третього світу в перший за азійським зразком? – 2016. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zaxid.net/shlyah_tigriv_n1405551

25. Голишева Є. О. Аналіз досвіду країн «азійських тигрів» для формування стратегічних напрямків науковотехнологічного розвитку вітчизняних промислових підприємств/ Є. О, Голишева, О. Ф. Грищенко, Є. В. Макаренко – Ефективна економіка – 2018. - №6 – с.9.

26. Український інститут майбутнього/ Досвід азійських тигрів: Гонконгу, Південної Кореї, Сінгапуру, Тайваню – 2018. - [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://strategy.uifuture.org/dosv%D1%96d-aziyskih-tigr%D1%96v-gonkongu-p%D1%96vdennoi-korei-s%D1%96ngapuru-tayvanyu.html#:~:text=>

27. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data GDP (Current US\$) – Singapore, Korea, Rep., Hong Kong SAR, China - 1960-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?contextual=default&end=2019&locations=SG-KR-HK&start=1960&view=chart>

28. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data— Foreign direct investment, net inflows (% of GDP)- 1971-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS&country=HKG#>

29. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data— Goods exports (BoP, current US\$) – 2011-2019- [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=BX.GSR.MRCH.CD&country=HKG#>

30. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data— Service exports (BoP, current US\$) – 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=BX.GSR.NFSV.CD&country=HKG#>

31. Старшинова О. М. Інноваційні чинники модернізації економіки країн Азії в умовах глобальних трансформацій: дипломна робота, пояснювальна записка – К. НАУ – 2020 – с. 107

32. Benton C. The rise of the Asian Tigers and why your business needs them/ Localize – 2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://localizejs.com/articles/the-rise-of-the-asian-tigers-and-why-your-business-needs-them/>

33. Фінмаркет/ Аналітики прогнозують ріст ВВП Гонконгу в 2021 році після зниження протягом 2 років – 2021 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finmarket.ru/database/news/5387963>

34. . The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data GDP (Current US\$), Inflation, GDP deflator (annual %), Unemployment, total (% of total labor force) (national estimate), Interest rate spread (lending rate minus deposit rate, %) - Hong Kong SAR, China - 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.MKTP.CD&country=HKG#>

35. International Monetary Fund Tax Revenue in % of GDP – Hong Kong SAR, China - 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://data.imf.org/?sk=77413F1D-1525-450A-A23A-47AEED40FE78>

36. Хуа Л. Управління міжнародною економічною діяльністю Гонконгу: автореферат: дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: 08.02.03/ Лі Хуа – К. 2004, с. 29.

37. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data GDP (Current US\$), Inflation, GDP deflator (annual %), Unemployment, total (% of total labor force) (national estimate), Interest rate spread (lending rate minus deposit rate, %) – Singapore. - 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=FR.INR.LNDP&country=SGP#>

38. OECD Global Revenue Statistics Database Total Tax Revenues % of GDP – Singapore - 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.oecd.org/tax/tax-policy/global-revenue-statistics-database.htm>

39. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data
Exports of goods and services (% of GDP) – Korea, Rep. - 2011-2019 -

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=NE.EXP.GNFS.ZS&country=KOR#>

40. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data
Imports of goods and services (% of GDP) – Korea, Rep. - 2011-2019 -

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=NE.IMP.GNFS.ZS&country=KOR#>

41. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data GDP (Current US\$), Inflation, GDP deflator (annual %), Unemployment, total (% of total labor force) (national estimate), Interest rate spread (lending rate minus deposit rate, %) – Korea, Rep. - 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=NY.GDP.MKTP.CD&country=KOR#>

42. OECD Global Revenue Statistics Database Total Tax Revenues % of GDP – Korea - 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.oecd.org/tax/tax-policy/global-revenue-statistics-database.htm>

43. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data
High-technology exports (% of manufactured exports) – Korea, Rep. - 2011-2019 -

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=TX.VAL.TECH.MF.ZS&country=KOR#>

44. Фінмаркет/ Дефляція в Кореї в вересні склала 0,4%, вперше в історії – 2019 -

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.finmarket.ru/database/news/5088102>

45. Економічна правда/ Банк Кореї очікує найгірший рік для економіки з 1998 року – 2020 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.epravda.com.ua/news/2020/05/28/661081/>
46. Інтерфакс Азейбарджан/ ВВП Південної Кореї в 1 кварталі зріс на 1,8% - 2021 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://interfax.az/view/833385>
47. Жолудь А. Південна Корея: справжні причини грандіозного росту/ Вокс Україна – 2017 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://voxukraine.org/ru/koreya-prichiny-grandioznogo-rosta/>
48. Knoema Gross domestic product per capita based on purchasing-power-parity in current prices - Singapore, Korea, Rep., Hong Kong SAR, China, Taiwan – 2020 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://knoema.com/search?query=korea%20ppp%20per%20capita>
49. Santander Export of goods and services (US\$ M), Import of goods and services (US\$ M) – Taiwan – 2015-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/taiwan/foreign-trade-in-figures>
50. Santander Volume of exports of goods and services (Annual % change), Volume of imports of goods and services (Annual % change) – Taiwan – 2020-2024 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/taiwan/foreign-trade-in-figures>
51. Statista Gross domestic product (GDP) in current prices, Inflation rate (%) – Taiwan – 2011-2020 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.statista.com/statistics/727598/inflation-rate-in-taiwan/>
52. Гільманова Д. Р. Економіка і парадигма нового часу/ Д. Р. Гільманова, В. С. Дорофєєва, Е. Ю. Андрєєва, Д. І. Кірова, Е. І. Ейсімонт, Н. У. Мурадова, Х. А. Бегматов – Вертикаль знання – 2019 - №4 – с.39
53. Knoema Interest rate spread (lending rate minus deposit rate, %) – Ukraine - 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://knoema.com/WBWDI2019Jan/world-development-indicators-wdi>

54. Knoema Gross domestic product, current prices (U.S. dollars) - Ukraine -2011-2021 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://knoema.com/IMFWEO2020Oct/imf-world-economic-outlook-weo-database-october-2020>

55. Bankchart Інфляція % - Україна – 2011-2021 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://bankchart.com.ua/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index

56. Мінфін Виконання державного бюджету України – 2011-2020 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://index.minfin.com.ua/finance/budget/gov/2021/>

57. Ривак О. С. Фіскальна і монетарна політика в Україні та необхідність їх координації/ Науковий вісник НЛТУ України – 2012 - №22.13 – С. 249-257

58. Knoema Exports of goods and services (BoP, current US\$) – Ukraine – 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://knoema.com/WBWDI2019Jan/world-development-indicators-wdi>

59. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data Imports of goods and services (BoP, current US\$) – Ukraine – 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://data.worldbank.org/indicator/NE.IMP.GNFS.KD?locations=UA>

60. The World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data Foreign direct investment, net inflows (% of GDP) – Ukraine – 2011-2019 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&series=BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS&country=UKR>

61. Національний банк України Дослідження тіньової економіки в Україні - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini--mayje-chvert-vvp--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini#>

62. Троян М. Ю., Макаренко Є. В. Досвід побудови економічної моделі країн «Азійських тигрів» для реформування економіки України/ Міжнародна стратегія економічного регіону: матеріали науково-практичної конференції – СДУ – 2014 – С. 47-49

63. Українське право Податкове право Європейського союзу – 2016 -

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

https://ukrainepravo.com/international_law/european_union_law/podatkovе-pravo-evropeys%60kogo-soyuzu/

64. Ніколайчук С. Ін'єкції дають усе більше надій: макроекономічний огляд, резюме/ С. Ніколайчук, О. Мартиненко, Т. Котович, М. Демків, Д. Дяченко – SMIDA – 2020 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://smida.gov.ua/news/publications/makroekonomichniyoglad17grudna2020roku>

65. CSIS The shifting roles of monetary and fiscal policy in light of Covid-19: report – 2021 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.csis.org/analysis/shifting-roles-monetary-and-fiscal-policy-light-covid-19>

66. Урядовий портал Підтримка малого та середнього підприємництва - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>

67. Financial Club Що чекає на банківську систему в 2021 році – 2020 -

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finclub.net/ua/priamamova/shcho-chekaye-na-bankivsku-systemu-v-2021-rotsi.html>